

IKT vide pašvaldībās, gatavojoties pašvaldību reformai

Situācijas izpētes ziņojums

Rīga, 2020

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Situācijas izpētes ziņojums

“IKT vide pašvaldībās, gatavojoties pašvaldību reformai”.

2020.gada 1.augusts.

Situācijas izpēte veikta un ziņojums sagatavots finanšu revīzijas “Par Latvijas Republikas 2019.gada pārskatu par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem” ietvaros (Valsts kontroles Piekta revīzijas departamenta 2019.gada 5.augusta revīzijas grafiks Nr.2.4.1-32/2019).

Vāka noformējumā izmantota fotogrāfija no tīmekļa vietnes *Depositphotos* (<https://depositphotos.com/similar-images/12286955.html?qview=12897549>).

Saturs

Kāpēc veikta šī situācijas izpēte?	4
Kopsavilkums.....	5
1. Vai administratīvi teritoriālā reforma ietekmē IKT jomu?	6
2. Esošā situācija IKT jomā pašvaldībās	8
2.1. IKT resursu apzināšana, pārņemšana un aizsardzība	8
2.1.1. Pārņemamās datortehnikas un fizisko serveru apjoms	10
2.1.2. IS un tehnisko resursu izmitināšana	10
2.1.3. Pašvaldībās izmantotais standarta programmnodrošinājums	13
2.1.4. IS drošības klases noteikšana	13
2.2. Informācijas sistēmu izmantošana pašvaldībās	16
2.2.1. Pašvaldības pamatfunkciju izpildes nodrošināšanā izmantotā IS	16
2.2.2. Pašvaldību atbalsta informācijas sistēmas	17
2.3. IKT atbalsta funkcijas nodrošināšana pašvaldībās	22
2.3.1. IKT atbalsta funkcijas nodrošināšanas veids	22
2.3.2. Datortīkla un datortehnikas lietotāju pārvaldība.....	24
3. IKT attīstības plānošana	25
Ierosinājumi pārmaiņu vadībai IKT jomā	29
Kā sagatavoties pārmaiņām IKT jomā?.....	29
Kādi izaicinājumi sagaida pašvaldības IKT funkcijas nodrošināšanā?	30
Situācijas izpētes raksturojums un metodes.....	32
Termini un skaidrojumi.....	34
Atsauces	35

Kāpēc veikta šī situācijas izpēte?

2019.gada 21.martā Latvijas Republikas Saeima pieņēma lēmumu turpināt 1998.gadā iesākto teritoriālo reformu.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) ir atzinusi¹:

“Valdība ir ierosinājusi teritoriālo reformu ar mērķi ievērojami samazināt pašvaldību skaitu. Ir sagaidāms, ka tas sniegs efektīvākus ieguvumus un palīdzēs risināt arvien pieaugošo plaisu starp laukiem un pilsētām.”

Arī Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk –VARAM) norāda²:

“60 pašvaldībās netiek pildītas pašvaldību funkcijas pilnā apmērā un šīs pašvaldības nesniedz visus pakalpojumus, kas ir to pienākums. Reformas mērķis ir veidot spēcīgas pašvaldības, kas pilda pašvaldību funkcijas pilnā apmērā un spēj nodrošināt iedzīvotājiem kvalitatīvus pakalpojumus par samērīgām izmaksām.

Koncentrējot pašvaldībām deleģēto pakalpojumu sniegšanu lielākos novados, potenciālais pašvaldību budžeta līdzekļu ietaupījums izglītības, sociālās aizsardzības un vispārējo valdības dienestu uzturēšanas jomā var būt no 17 milj. eiro līdz pat 130 milj. eiro gadā.”

2020.gada 10.jūnijā Latvijas Republikas Saeima pieņēma lēmumu esošo 119 administratīvo teritoriju vietā izveidot 42 administratīvās teritorijas, kurās jaunieievēlētās pašvaldību domes sanāks uz pirmajām sēdēm 2021.gada 1.jūlijā³. Teju trīs reizes samazinot kopējo administratīvo teritoriju skaitu, pārmaiņas skars lielāko daļu Latvijas pašvaldību.

Īstenojot reformu, pašvaldības sagaida būtiskas pārmaiņas. Pārmaiņas skars ne tikai pašvaldību administratīvās robežas, bet arī pašvaldības pārvaldības nodrošināšanu, tai skaitā - kā un kur pašvaldības iedzīvotājs varēs saņemt no pašvaldības pakalpojumus. Mūsdienīgu pakalpojumu sniegšana iedzīvotājiem un darbs pašvaldībās nav iedomājams bez informācijas sistēmu (turpmāk – IS) un dažādu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (turpmāk – IKT) risinājumu izmantošanas.

Saimnieciskā gada pārskata revīzijā par 2019.gadu tika izvirzīts situācijas izpētes* jautājums apzināt IKT vidi pašvaldībās – izmantotās IS, uzturētos IKT resursus, un to, kā pašvaldības funkciju izpildei tiek nodrošināta to pārvaldība, lai tādejādi identificētu iespējamus riskus, kas saistīti ar pašvaldības funkciju izpildei nepieciešamo IS pieejamību un darbību pēc teritoriālās reformas, un savlaicīgi vērstu pašvaldību uzmanību uz nepieciešamajiem priekšdarbiem IS un IKT resursu apzināšanas, apvienošanas un tālākās pārvaldības plānošanas jomā.

Turklāt revidenti jau iepriekš ir saskārušies ar problēmu IKT jomā, kuru cēlonis ir meklējams iepriekšējā novadu reformā 2009.gadā. 2012.gadā veiktajā Valsts kontroles revīzijā⁴ tika konstatēts nelicencētas programmatūras izmantošanas risks, kas bija saistīts ar attaisnojuma dokumentu pieejamības problēmām, kas apliecinātu datortehnikā izmantotā programmnodrošinājuma lietošanas tiesības. Skaidrojot attaisnojuma dokumentu neesamību, pašvaldības vērsa uzmanību uz grāmatvedības dokumentu un IKT resursu pārņemšanas problēmām novadu reformas laikā 2009.gadā.

* Situācijas izpēte - iespējami īsā laikā veikta faktu apkopošana par sabiedrībai aktuāliem jautājumiem, neizdarot secinājumus un nesniedzot ieteikumus.

Kopsavilkums

Aptaujājot 117 pašvaldības (izņemot Rīgas un Jūrmalas pilsētu pašvaldības) par izveidoto un uzturēto IKT vidi (datortehnikas apjomiem un serveru izvietojumu, izmantotajām IS un programmnodrošinājumu) un to, kādā veidā līdz šim organizēta IKT funkcija pašvaldībās), konstatēts, ka reformas rezultātā apvienosies pašvaldības ar:

- atšķirīgu IKT pārvaldības modeļi (centralizēts, daļēji centralizēts vai decentralizēts);
- dažādām IS un programmnodrošinājumu vienas un tās pašas funkcijas izpildei;
- atšķirīgu IKT resursu izmitināšanas veidu;
- atšķirīgām IS drošības klasēm;
- atšķirīgu datortīklu pārvaldīšanas veidu un lietotājtiesību ierobežojumiem.

Lai gan pamatā pašvaldību funkciju izpildei tiek izmantota SIA “ZZDats” izstrādātā Vienotā pašvaldību IS, kopumā revīzijā tika apzinātas 562 pašvaldībās izmantotās IS un programmatūras.

Vienlaikus pašvaldībās tiek izmantots arī ievērojams IKT tehnisko resursu apjoms - 68 448 datortehnikas vienības un 630 fiziskie serveri, kas tiek izmitināti gan pašvaldību serveru telpās, gan pie ārpalpojuma sniedzējiem – kopumā izmantojot vismaz 164 serveru telpas.

Atbilstoši normatīvajā aktā⁵ noteiktajam jaunā novada pašvaldība būs attiecīgajā novadā iekļauto pašvaldību institūciju, finanšu, mantas, tiesību un saistību pārņēmēja. Attiecīgi jaunajai pašvaldībai būs ne tikai jāpārņem pašvaldībā iekļauto pašvaldību IS, datortehnika, fiziskie serveri un programmnodrošinājums, bet arī jāvērtē un jālemj par to turpmāko pārvaldību. Papildus, pārņemot novadā iekļauto pašvaldību datortehniku un fiziskos serverus, jaunajām pašvaldībām jāpārlicinās par datortehnikā un fiziskajos serveros instalēto programmnodrošinājumu, lai jaunās pašvaldības nepakļautu nelicencētas programmatūras izmantošanas riskam.

Pašvaldību IS darbības nodrošināšanā būtiska loma ir IKT atbalsta funkcijas nodrošināšanai. IKT atbalsta funkcija pašvaldībās ir organizēta gan centralizēti, gan daļēji centralizēti, gan decentralizēti. Reformas rezultātā jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības ar atšķirīgu IKT atbalsta funkcijas nodrošināšanas veidu, kā arī ar dažādiem IKT atbalsta funkcijas nodrošinātājiem.

Pēc reformas jaunajās pašvaldībās vajadzēs pieņemt lēmumus, kā turpmāk nodrošināt IKT pārvaldību pašvaldībā – centralizēti, decentralizēti vai daļēji centralizēti, tai skaitā, kā nodrošināt IS un datu pieejamību, un kādu IKT atbalsta funkcijas sniegšanas veidu izvēlēties – centralizētu, daļēji centralizētu vai decentralizētu, un kas nepieciešams, lai to ieviestu un kā to nodrošināt.

Revidentu ieskatā, lai jaunās pašvaldības darbības uzsākšanas laikā netiktu ietekmēta vai pārtraukta pašvaldības pakalpojumu sniegšana un tam nepieciešamo IS darbība, jau tagad, negaidot 2021.gada 1.jūliju, pašvaldībām jāsāk risināt jautājumus, kā jaunajā pašvaldībā nodrošināt:

- IKT resursu (IS uzkrāto datu un tehnisko resursu) pārņemšanu;
- nepieciešamo izmaiņu veikšanu pašvaldības IS, darbam nepieciešamo datu pieejamību un IS darbību;
- IKT atbalsta funkciju.

1. Vai administratīvi teritoriālā reforma ietekmē IKT jomu?

Pašlaik pašvaldībās IKT pārvaldības līmenis un IKT pakalpojumu sniegšana ir atšķirīga – no pilnīgas centralizācijas līdz pilnīgai decentralizācijai. Apvienojoties pašvaldībām ar atšķirīgu IKT pārvaldības līmeni un atšķirīgām izmantotajām informācijas sistēmām, pēc reformas jaunajās pašvaldībās vajadzēs pieņemt lēmumus, kā turpmāk nodrošināt IKT pārvaldību pašvaldībā – centralizēti, decentralizēti vai daļēji centralizēti, tai skaitā, kā nodrošināt IS un datu pieejamību.

Normatīvais akts⁶ nosaka, ka:

- republikas pilsētu un novadu pašvaldības turpina pildīt savas funkcijas un uzdevumus normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā līdz 2021.gada pašvaldību vēlēšanās ievēlētās pašvaldības domes pirmajai sēdei, kura tiek sasaukta 2021.gada 1.jūlijā. Ar jaunievēlētās pašvaldības domes pirmo sēdi izbeidzas visu bijušo pašvaldību domju pilnvaras, un jaunā novada pašvaldība ir attiecīgajā novadā iekļauto pašvaldību institūciju, finanšu, mantas, tiesību un saistību pārņēmēja;
- gadījumos, ja jaunajā pašvaldībā tiek iekļauta tikai daļa no citas pašvaldības (piemēram, viens pagasts vai pilsēta), jāveic pašvaldību institūciju, finanšu, mantas, tiesību un saistību pārdale no 2021.gada 1.jūlija līdz 2021.gada 31.decembrim;
- par pašvaldības iestāžu un pašvaldības kapitālsabiedrību darba nepārtrauktības nodrošināšanu līdz dienai, kad 2021.gada pašvaldību vēlēšanās ievēlētās pašvaldību domes lemj par izpilddirektora iecelšanu amatā, ir atbildīgs tās pašvaldības izpilddirektors, kurā līdz vēlēšanām bija lielākais iedzīvotāju skaits atbilstoši aktuālajiem Iedzīvotāju reģistra datiem 2021.gada 1.janvārī;
- VARAM līdz 2020.gada 30.septembrim izstrādā metodiku pašvaldībām jaunveidojamo novadu darbības uzsākšanai;
- iestādes savās uzturētajās IS izmaiņas, kas saistītas ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma (turpmāk - ATAV likums) spēkā stāšanos, veic līdz 2021.gada 31.decembrim.

Jautājumus, kas skar IKT atbalsta funkcijas nodrošināšanu un pašvaldību IS darbību, jaunajām pašvaldībām jāatrisina sešu mēnešu laikā pēc jaunās pašvaldības izveides jeb līdz 2021.gada 31.decembrim.

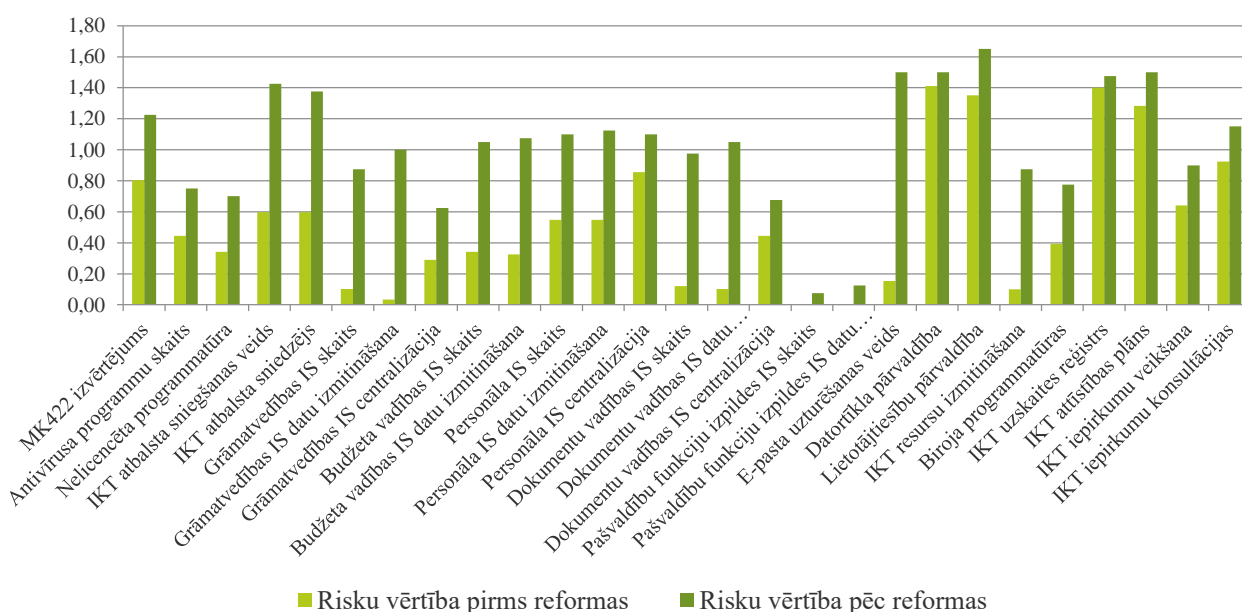
Ņemot vērā, ka metodikas jaunās pašvaldības darbības uzsākšanai izstrādes termiņš noteikts līdz 2020.gada 30.septembrim, uz situācijas izpēti ziņojuma sagatavošanas brīdi, t.i., līdz 2020.gada augustam pašvaldības nav saņēmušas norādījumus vai vadlīnijas, kā pašvaldībām sagatavoties reformas izraisītajām pārmaiņām, tostarp IKT jomā.

Lai iegūtu izpratni par IKT pārvaldības situāciju pašvaldībās (datortehnikas apjomiem un serveru izvietojumu, izmantotajām IS un programmnodrošinājumu, un to, kādā veidā līdz šim organizēta IKT funkcija pašvaldībās), no 2019.gada decembra līdz 2020.gada februārim revidenti veica aptauju 117 pašvaldībās (izņemot Rīgas un Jūrmalas pilsētu pašvaldības).

Lai novērtētu, kā pašvaldībās esošais IKT pārvaldības līmenis ietekmēs IKT pārvaldību jaunajā pašvaldībā pēc apvienošanās, un identificētu riskus, kādi varētu rasties pašvaldību atšķirīgā IKT

pārvaldības līmeņa dēļ, revidenti izveidoja revīziju praksē aprobētu pašvaldību IKT pārvaldības risku novērtēšanas metodiku. Metodikā⁷ ietverti 27 kritēriji (skatīt 1.attēlā) IKT vides un tās pārvaldības līmeņa apzināšanai, kas ietver pašvaldībās izmantotās IS un programnodrošinājumu, datortehnikas apjomu, serveru izmitināšanu, IS noteiktās drošības klases, datortīklu un lietotāju pārvaldību, IKT atbalsta funkcijas nodrošināšanu u.c. ar IKT saistītas jomas.

Katrs kritērijs tika vērtēts, izmantojot trīs līmeņu skalu (zems, vidējs vai augsts), kritērijiem piešķirot vērtību attiecīgi 0, 1 vai 2 riska punkti (skatīt 1.attēlā). Attiecīgi summārā risku vērtība katrā pašvaldībā var būt robežās no 0 līdz 54 (skatīt 2.attēlā). Zema summārā risku vērtība liecina par labāku IKT jomas sakārtotību, savukārt augsta risku vērtība – par paaugstinātiem riskiem IKT pārvaldībā pašvaldībā.

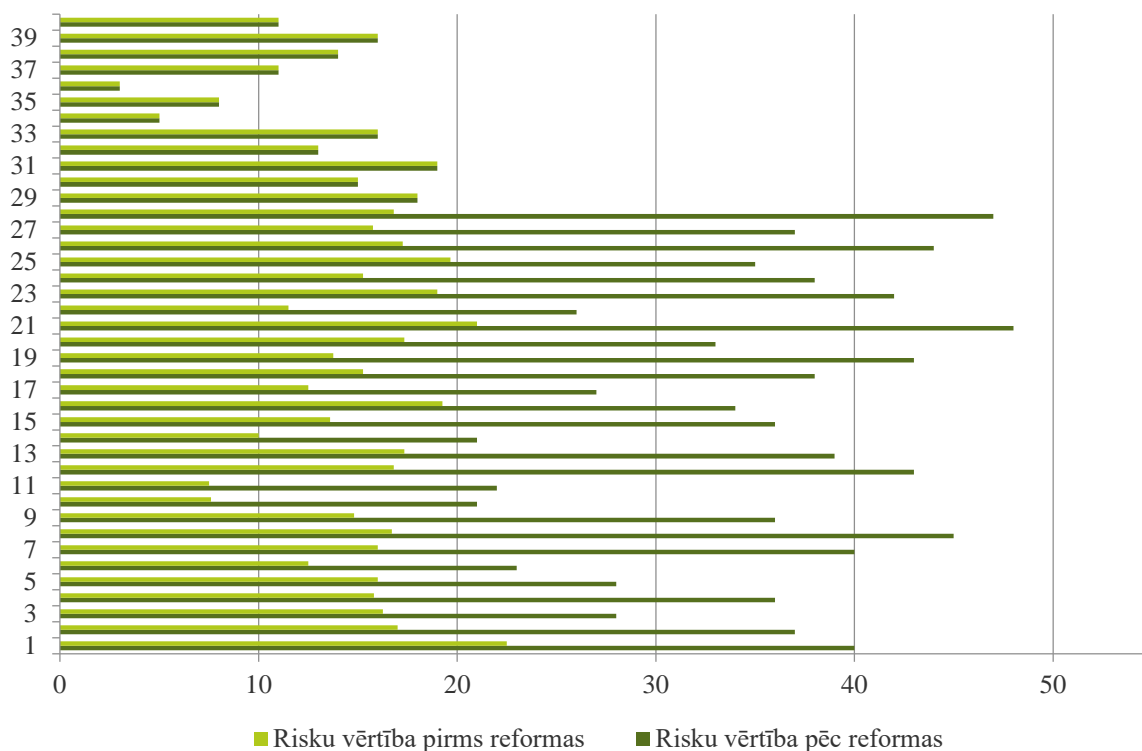

1.attēls. IKT pārvaldības risku vērtējums saskaņā ar kritērijiem visās pašvaldībās

Novērtējot pašvaldību anketās sniegto informāciju, pirms reformas pašvaldībās vidējā risku vērtība IKT jomā bija 15 riska punkti, kas pieaug līdz vidēji 29 riska punktiem jaunajās pašvaldībās (2.attēls). Riska vērtības pieaugums saistīts ar to, ka jaunajā pašvaldībā apvienosies pašvaldības ar:

- atšķirīgu IKT pārvaldības modeli (centralizēts, daļēji centralizēts vai decentralizēts);
- dažādām IS un programnodrošinājumu vienas un tās pašas funkcijas izpildei;
- atšķirīgu IKT resursu izmitināšanas veidu;
- atšķirīgām IS drošības klasēm;
- atšķirīgu datortīklu pārvaldīšanas veidu un lietotājtīklu ierobežojumiem.

2.attēls. IKT pārvaldības risku vērtējums katrā jaunajā pašvaldībā

2. Esošā situācija IKT jomā pašvaldībās

2.1. IKT resursu apzināšana, pārņemšana un aizsardzība

Apvienojoties pašvaldībām, kopējais IKT resursu apjoms pieaugs salīdzinot ar apjomu, kādu novadā iekļautā pašvaldība ar lielāko iedzīvotāju skaitu uzturējusi un administrējusi pirms novadu reformas. Piecās pašvaldībās būs jāpārņem IKT resursu apjoms, kas piekārtīgi pārsniegs līdz šim uzturēto IKT resursu apjomu novadu veidojošajā pašvaldībā ar lielāko iedzīvotāju skaitu. Arī pārējās pašvaldībās tiks pārņemts būtisks IKT resursu apjoms, tādejādi visās pašvaldībās būs nepieciešams risināt jautājumu, kā nodrošināt šo resursu darbību.

Jaunajai pašvaldībai būs ne tikai jāpārņem pašvaldībā iekļauto pašvaldību datortehnika, fiziskie serveri un programmnodrošinājums, jāvērtē un jālemj par to turpmāko pārvaldību,

bet arī jānodrošina to aizsardzība, kuras priekšnosacījums ir vienota pieeja IS drošības klases noteikšanā.

Papildus, pārņemot novadā iekļauto pašvaldību datortehniku un fiziskos serverus, jaunajām pašvaldībām jāpārliecinās par datortehnikā un fiziskajos serveros instalēto programmnodrošinājumu, lai jaunās pašvaldības nepakļautu nelicencētas programmatūras izmantošanas riskam.

Normatīvais akts⁸ nosaka, ka:

- jaunā novada pašvaldība ir attiecīgajā novadā iekļauto pašvaldību institūciju, finanšu, mantas, tiesību un saistību pārņēmēja. Par pašvaldības iestāžu darba nepārtrauktības nodrošināšanu līdz dienai, kad 2021. gada pašvaldību vēlēšanās ievēlētās pašvaldību domes lemj par izpilddirektora iecelšanu amatā, ir atbildīgs tās pašvaldības izpilddirektors, kurā līdz vēlēšanām bija lielākais iedzīvotāju skaits atbilstoši aktuālajiem Iedzīvotāju reģistra datiem 2021.gada 1.janvārī;
- gadījumos, ja jaunajā novadā tiek iekļauta tikai daļa no cita novada (piemēram, viens pagasts vai pilsēta), jaunajiem novadiem jāveic pašvaldību institūciju, finanšu, mantas, tiesību un saistību pārdale attiecībā uz konkrēto novada daļu līdz 2021.gada 31.decembrim.

Normatīvajos aktos nav noteikts, kā jaunajā pašvaldībā organizēt IKT resursu pārņemšanu no novadā iekļautajām pašvaldībām. Lai nodrošinātu IKT resursu pārņemšanu, jaunajai pašvaldībai nepieciešams apzināt pašvaldībā iekļauto pašvaldību IKT resursus un izmantotās IS, kā arī to izmitināšanas vietas. Jaunajai pašvaldībai būs ne tikai jāpārņem datortehnika, serveri, IS un programmnodrošinājums, bet arī jānodrošina to darbība un aizsardzība, kā arī IS darbības nepārtrauktība.

Katrā no aptaujā iekļautajām pašvaldībām konstatēti:

- IKT tehniskie resursi (serveri, disku masīvi, komutatori) IS darbināšanai, kas tiek izvietoti pielāgotās telpās pašvaldībā vai ārpusvaldības datu centros;
- IS pašvaldību funkciju nodrošināšanai (piemēram, nekustamā īpašuma nodokļa aprēķinam, sociālo pabalstu vadībai u.c.) un pašvaldības darbības atbalstam (piemēram, grāmatvedība, dokumentu vadība, e-pasts), kā arī dažādi IKT risinājumi (datortehnikas pārvaldības rīki, pašvaldību mājas lapas, standartprogrammatūra u.c.).

Labās prakses standarts⁹ nosaka, ka saskaņota IKT pārvaldība un procesu izpilde ir efektīvāka, ja IKT uzturēšanā un izdevumu plānošanā tiek izmantots programmatūru uzskaites reģistrs, kurā ir aprakstītas visas iestādē izmantotās programmatūras. Arī Valsts kontrole 2012.gadā veiktajā revīzijā¹⁰ sniedza pašvaldībām ieteikumu izveidot programmatūru uzskaites reģistru, jo tika konstatēts, ka grāmatvedības uzskaites informācija nav pilnīga un pietiekama, lai izmantotu programmatūru pārvaldībai:

- pašvaldībās izmantotais nemateriālo ieguldījumu inventarizācijas saraksts ir nepilnīgs, jo neietver visu informāciju par pašvaldībā izmantoto programmatūru un par tās uzstādīšanu konkrētos datoros. Nemateriālo ieguldījumu saraksts neatpoguļo informāciju par programmatūru, kas iegādāta kopā ar datortehniku un ietilpst tās sastāvā;
- grāmatvedības uzskaitē par ilgtermiņa ieguldījumiem atspoguļotā informācija var būt nepilnīga, jo bez papildu dokumentācijas izskatīšanas nav iespējams identificēt tā sastāvu (piemēram, norādīts “sistēmbloks ar uzinstalētu programmatūru”, neatšifrējot programmatūras veidu).

Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju tikai 32 pašvaldībās ir ieviests atsevišķs datortechnikas un programmatūras reģistrs. Savukārt 85 pašvaldībās šāds reģistrs netiek izmantots. Pašvaldības norāda, ka visiem IKT resursiem un programmatūrām ir jābūt uzskaitītām iestādes grāmatvedības reģistros un grāmatvedības uzskaites kārtībā ir iekļauti apraksti par nemateriālo ieguldījumu un IKT resursu uzskaiti, kas tomēr, revidentu ieskatā, balstoties uz revīzijā¹¹ secināto ir nepietiekami, lai iegūtu precīzu informāciju par konkrēto risinājumu, tā sastāvu, programmatūras versiju, uzstādīšanas vietu, licenci.

2.1.1. Pārņemamās datortechnikas un fizisko serveru apjoms

Saskaņā ar anketās sniegto informāciju pašvaldībās izmanto 68 448 datortechnikas vienības un 630 fiziskos serverus, no kuriem:

- 25 054 datortechnikas vienības un fiziskie serveri atrodas pašvaldību administrācijās, pagastu pārvaldēs un tiešās pakļautības iestādēs;
- 44 024 datortechnikas vienības un fiziskie serveri – izglītības iestādēs.

Reformas rezultātā apvienosies pašvaldības ar dažādu izmantoto datortechnikas un fizisko serveru apjomu¹². Tā rezultātā jaunajai pašvaldībai būs jāpārņem iekļauto pašvaldību datortechnika un fiziskie serveri, kuru apjoms:

- 23 gadījumos nepārsniegs IKT resursu apjomu, kāds līdz šim tika uzturēts novadu veidojošā pašvaldībā ar lielāko iedzīvotāju skaitu;
- 5 gadījumos IKT resursu apjoms līdz pat piecām reizēm pārsniegs līdz šim izmantoto IKT resursu apjomu novadu veidojošā pašvaldībā ar lielāko iedzīvotāju skaitu.

Piemēram, jauno Dienvidkurzemes novada pašvaldību veidos Grobiņas, Vaiņodes, Priekules, Rucavas, Durbes, Nīcas, Aizputes un Pāvilostas novadu pašvaldības, no kurām Grobiņas novada pašvaldībā ir lielākais iedzīvotāju skaits. Grobiņas novada pašvaldībā tiek izmantotas 277 datortechnikas vienības, savukārt pārējās septiņās pašvaldībās kopā - 1436 datortechnikas vienības. Attiecīgi līdz šim Grobiņu novada pašvaldībā tika uzturēts un administrēts piecas reizes mazāks datortechnikas apjoms nekā pārējās Dienvidkurzemes novadu veidojošajās pašvaldībās.

2.1.2. IS un tehnisko resursu izmitināšana

IS izmitināšana

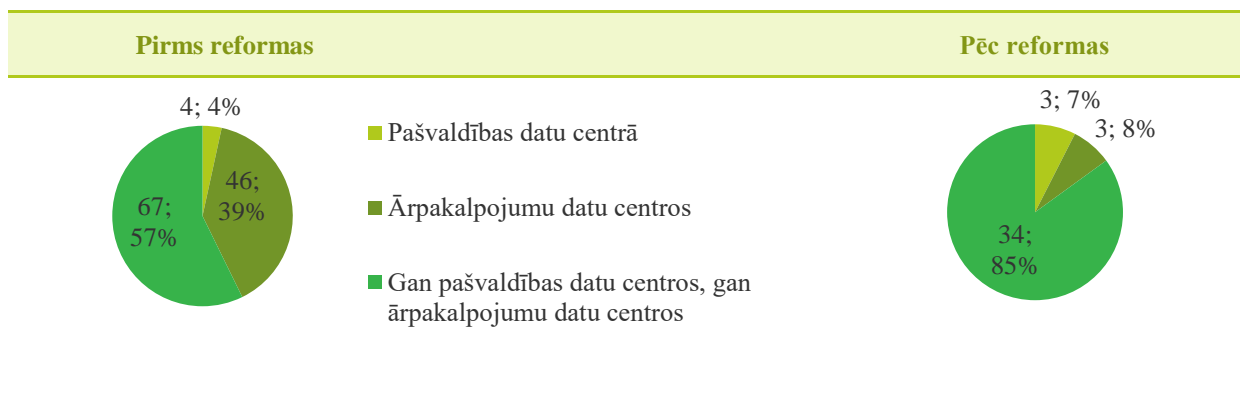
Saskaņā ar pašvaldību anketās sniegto informāciju 117 pašvaldībās tiek izmantotas 562 IS un programmatūra. Vērtējot to izmitināšanu¹³, konstatēts, ka:

- 4 pašvaldības izmantotās IS ir izmitinājušas pašvaldības datu centrā;
- 46 pašvaldības – ārpakalpojumu datu centros;
- 67 pašvaldības – gan pašvaldības datu centros, gan pie ārpakalpojumu sniedzējiem.

Reformas rezultātā plānotajās jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības ar atšķirīgu izmantoto IS izmitināšanas veidu¹⁴. Konstatēts, ka 37 jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības, kurās IS tika izmitinātas gan pašvaldībā, gan pie ārpakalpojuma sniedzēja (3.attēls). *Piemēram, Valmieras novada pašvaldībā apvienosies septiņas pašvaldības, kurās IS tika izmitinātas gan pašvaldībā (Valmieras*

novada pašvaldība), gan pašvaldībā un pie ārpakalpojumu sniedzējiem (Beverīnas, Naukšēnu, Rūjienas, Strenču, Mazsalacas un Burtnieku novadu pašvaldības).

Tikai trijās pašvaldībās saglabātos pašvaldības IS izmitināšana vienuviet pašvaldībā – šajās pašvaldībās visu IS izmitināšana vienuviet tika nodrošināta jau pirms reformas, un šīs pašvaldības administratīvi teritoriālā reforma neietekmēja.

3.attēls. Pašvaldībās izmantoto IS izmitināšanas veids

Revīzijā vērtējot svarīgāko pašvaldībās izmantoto IS izmitināšanu¹⁵, konstatēts, ka lielākā daļa IS ir izmitinātas ārpakalpojuma datu centros (1.tabula). Pakalpojumu sniegšanai iedzīvotājiem nozīmīgākā IS (Vienotā pašvaldību IS) 94% gadījumu ir izmitināta vienkopus, ārpakalpojumā pie sistēmas uzturētāja ZZ Dats.

1.tabula

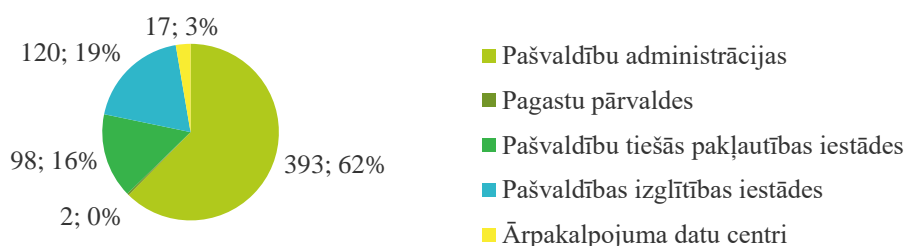
Pašvaldībās izmantoto IS izmitināšana pirms reformas

	IS izmitināšana pašvaldībā	IS izmitināšana ārpakalpojumā	IS izmitināšana (pašvaldībā, ārpakalpojumā vai abās vienlaicīgi)	Pašvaldībā IS netiek izmantota
Vienotā pašvaldību IS	5	112	-	-
Grāmatvedības IS	49	66	2	-
Budžeta vadības IS	35	62	1	19
Dokumentu vadības IS	23	87	1	6
Personāla IS	24	61	-	32
E-pasts	31	77	9	-

IKT tehnisko resursu izmitināšana

Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju 16 pašvaldību īpašumā nav serveru, savukārt pārējo pašvaldību īpašumā ir 630 serveri, kuri izmitināti vairākās vietās pašvaldībā (4.attēls):

- centralizēti vienā pašvaldības datu centrā – 51 pašvaldībā;
- pie viena ārpalpojumu sniedzēja – 2 pašvaldībās;
- vairākos pašvaldības datu centros – 42 pašvaldībās;
- pašvaldības datu centros un ārpalpojuma datu centros – 6 pašvaldībās.

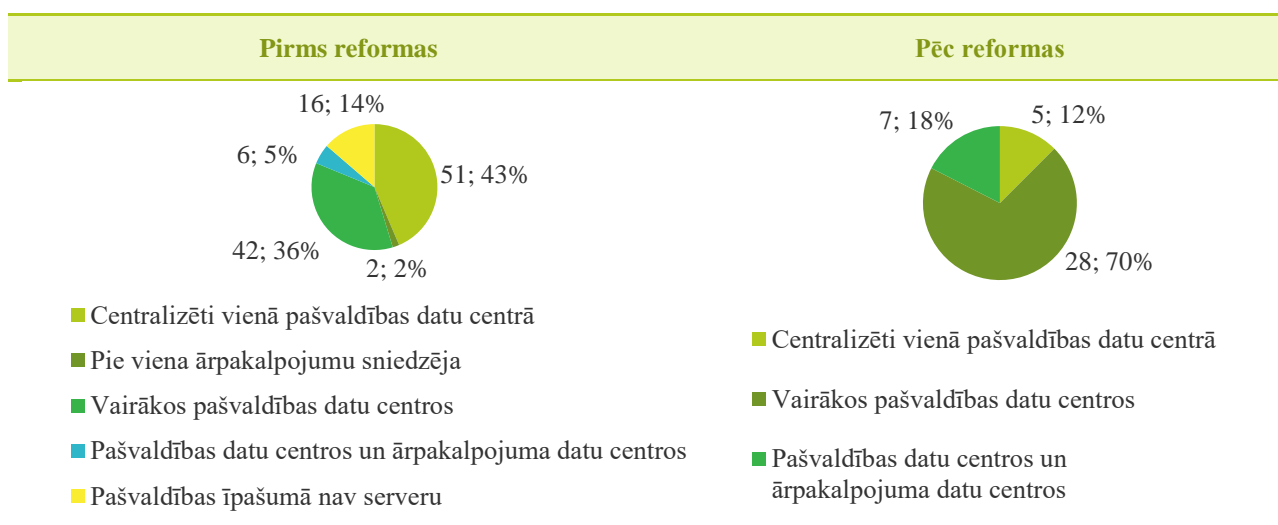

4.attēls. Serveru izmitināšana pašvaldībās

Kopumā pašvaldības savus serverus ir izmitinājušas vismaz 164 serveru telpās.

Reformas rezultātā plānotajās jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības ar atšķirīgu IKT tehnisko resursu izmitināšanas veidu¹⁶. 35 gadījumos apvienosies pašvaldības, kurās IKT tehniskie resursi tika izmitināti gan pašvaldībā, gan tās iestādēs, gan pie ārpalpojuma sniedzēja (5.attēls). *Piemēram, jauno Talsu novada pašvaldību veido Talsu, Dundagas, Rojas un Mērsraga novadu pašvaldības, kur pirms reformas IKT tehnisko resursu izmitināšana Talsu, Dundagas un Mērsraga novada pašvaldībās tika nodrošināta pašvaldības datu centros (serveru telpās), savukārt Rojas novada pašvaldībā – pie ārpalpojuma sniedzēja.*

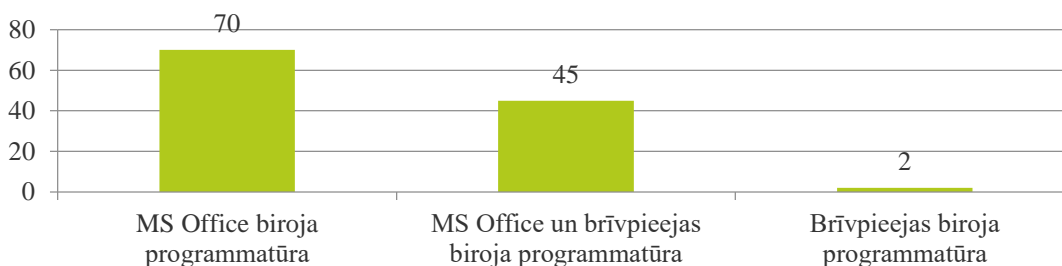
Tikai piecās pašvaldībās saglabāsies IKT tehnisko resursu izmitināšana centralizēti, vienuviet pašvaldībā.

5.attēls. Pašvaldības IKT tehnisko resursu izmitināšana

2.1.3. Pašvaldībās izmantotais standarta programmnodrošinājums

Saskaņā ar iesniegto informāciju pašvaldība, darbam ar informācijas sistēmām un IKT risinājumiem, tiek izmanto standartizētas biroja programmatūras (6.attēls).

6.attēls. Biroja programmatūra pašvaldībās

MS Office licences tiek iegādātas dažādos veidos – kā *OEM* licence kopā ar jaunu datortehniku, kā *Retail* jeb atsevišķi iegādāta licence, kā lielapjoma licence (*Volume licensing*) vai tiek izmantota noma.

Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju, tajās vēl nav vērtēts, vai, uzsākot darbu jaunajā novadā, varēs nodrošināt viendabīgu biroja programmatūras ieviešanu.

Vieni no informācijas tehnoloģiju drošības pamata risinājumiem ir antivīrusu risinājumi, ko izmanto, lai samazinātu datora inficēšanās varbūtību ar datorvīrusiem un neatgriezenisku datu zaudēšanas risku. Saskaņā ar Informācijas tehnoloģiju drošības incidentu novēršanas institūcijas publicēto informāciju¹⁷ 2020.gada februārī Latvijā ir fiksēti vairāk nekā 10 000 drošības incidenti, kas saistīti ar ļaundabīga koda darbību.

Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju tās datortehnikas aizsardzībai pret datorvīrusiem izmanto gan maksas (piemēram, *Eset NOD*, *Kaspersky*), gan bezmaksas (*AVG*, *AVAST*, *MS Security Essentials*, *Windows Defender*) antivīrusa risinājumus, no tiem:

- 56% gadījumu (jeb 66 pašvaldībās) visā pašvaldībā tiek izmantota viena antivīrusa programmatūra;
  - 44% gadījumu (jeb 51 pašvaldībā) tiek izmantotas divas un vairāk antivīrusa programmatūras.
- Piemēram, pašvaldības administrācijā tiek izmantota maksas antivīrusa programmatūra, savukārt pagastu pārvaldēs tiek izmantota bezmaksas antivīrusa programmatūra.*

Reformas rezultātā apvienosies pašvaldības ar dažādu pašvaldībā izmantoto antivīrusu programmatūru¹⁸. Tā rezultātā 30 jaunajās pašvaldībās tiks apvienotas pašvaldības, kurās tiek izmantotas dažādas antivīrusa programmatūras, un jaunajai pašvaldībai būs jāvērtē, kā optimizēt izmantoto antivīrusa programmatūru skaitu.

2.1.4. IS drošības klases noteikšana

Normatīvie akti¹⁹ nosaka, ka informācijas tehnoloģiju drošība ir sargājama tā, lai varētu savlaicīgi prognozēt un novērst, kā arī pārvarēt drošības apdraudējumu un likvidēt tā sekas, un nosaka IKT minimālās drošības prasības un kārtību, kādā institūcijas nodrošina IS atbilstību minimālajām prasībām. Iestādei ir jānodrošina gan savu IKT tehnisko resursu, gan IS un datu aizsardzība. Iestādēs IKT drošības pārvaldību nodrošina iestādes vadītājs, t.sk. apstiprina iestāžu izstrādātos IKT drošības dokumentus, kuri

ietver sistēmas raksturojumu, drošības jomas analīzi, sistēmas drošības pārvaldības organizācijas principus²⁰.

Pašvaldībām līdz 2017.gada 1.janvārim bija jāveic izmantoto IS izvērtēšana atbilstoši IS drošības klasēm, iedalot sistēmas pamata un paaugstinātās drošības sistēmās²¹. IS izvērtēšana ir priekšnosacījums, lai noteiktu, kādām minimālās drošības prasībām sistēmai ir jāatbilst un nodrošinātu šo prasību ieviešanu un ievērošanu. Gadījumā, ja sistēma neatbilst normatīvajā aktā noteiktajām minimālajām drošības prasībām, līdz 2019.gada 1.janvārim bija jāpārtrauc paaugstinātu drošības sistēmu izmantošanu, bet no 2022.gada 1.janvāra būs jāpārtrauc pamata drošības sistēmu izmantošana.

Attiecībā uz paaugstinātās drošības sistēmas aizsardzību normatīvais akts²² nosaka papildus drošības prasības, piemēram:

- sistēmai jāizstrādā iekšējie drošības noteikumi, lietošanas noteikumi, sistēmas drošības risku pārvaldības plāns, sistēmas darbības atjaunošanas plāns;
- vienīgi iestādes pilnvarotām personām atļauts fiziski piekļūt iekārtām, kas nodrošina sistēmas darbību;
- sistēmām, kas pieejamas, izmantojot publisku datu pārraides tīklu, iestāde nodrošina sistēmas drošības pārbaudi vismaz reizi divos gados.

Sistēmu izvērtēšana bija jāveic saskaņā ar pieejamības, integritātes un konfidencialitātes kritērijiem²³ (skatīt 2.tabulā). Ja iestādes vērtējumā sistēmai pret kādu no kritērijiem piešķirta vismaz viena augstākā drošības klase vai arī vismaz trīs kritērijos piešķirtas trīs vidējās drošības klases, sistēma ir uzskatāma par paaugstinātās drošības sistēmu.

2. tabula

Normatīvajos aktos noteiktie kritēriji informācijas sistēmu drošības klašu izvērtēšanai

Kritērijs	A klase	B klase	C klase
Sistēmas nodrošinātā pakalpojuma neplānots pārtraukums sistēmas paredzētajā darba laikā	Pārtraukums ne lielāks par 4 stundām mēnesī (summāri).	Pārtraukums no 4 līdz 24 stundām mēnesī (summāri).	Pārtraukums ilgāks par 24 stundām mēnesī (summāri).
Datu integritāte	Sistēmā glabāto datu integritātes apdraudējums rada risku iestādes pamatfunkciju nodrošināšanai vai atsevišķu sistēmā glabāto datu integritātes apdraudējums var apdraudēt Latvijas Republikas nacionālās intereses un pamatvērtības vai izraisīt katastrofu.	Atsevišķu sistēmā glabāto datu integritātes apdraudējums rada risku iestādes pamatfunkciju nodrošināšanai.	Sistēmā glabāto datu integritātes apdraudējums nerada risku iestādes pamatfunkciju nodrošināšanai.
Datu konfidencialitāte	Sistēmā tiek apstrādāti sensitīvi personas dati vai sistēmā glabātās informācijas neatļauta izpaušana vai noplūde var radīt smagākas sekas nekā kaitējums valsts un pašvaldību institūcijas, citu institūciju vai Latvijas Republikas reputācijai.	Sistēmā tiek apstrādāta ierobežotas pieejamības informācija, izņemot sensitīvus personas datus, vai sistēmā glabātās informācijas neatļauta izpaušana vai noplūdes vienīgās sekas ir iespējama kaitējums valsts un pašvaldību institūcijas, citu institūciju vai Latvijas Republikas reputācijai.	Sistēma satur tikai publiski pieejamu informāciju vai sistēmā glabātās informācijas neatļauta izpaušana vai noplūde nerada risku iestādei.

Aptaujājot pašvaldības, konstatēts, ka IS izvērtējumu:

- pilnā apmērā veikušas 50 pašvaldības;
- 21 pašvaldība veikusi daļēji, neizvērtējot visas pašvaldībā izmantotās IS – piemēram, pašvaldības nav izvērtējušas vismaz vienu no pašvaldībā izmantotajām IS (e-pasta sistēma, ZZ Dats izstrādātā sistēma, grāmatvedības, dokumentu vadības, personāla uzskaites sistēma vai arī videonovērošana);
- 37 pašvaldības nav veikušas.

Tikai puse no pašvaldībām ir izvērtējušas izmantotās IS un tām noteikušas IS drošības klasi

No pašvaldībās izmantotajām 562 IS pašvaldības ir izvērtējušas 523, no tām 315 ir noteiktas kā pamata drošības sistēmas, savukārt 208 kā paaugstinātās drošības sistēmas (3.tabula).

Revīzijā konstatēts, ka pašvaldībās pēc būtības līdzīgām IS ir noteiktas dažādas drošības klases (3.tabula), piemēram, kā paaugstinātās drošības IS 23% gadījumu pašvaldības ir noteikušas e-pasta sistēmu, savukārt 50% gadījumu kā paaugstinātās drošības IS ir noteikta grāmatvedības sistēma. Dažādu drošības klašu noteikšana pēc būtības līdzīgām IS nozīmē, ka šīm sistēmām iestādēs ir jāpiemēro dažādas IS aizsardzības prasības, piemēram, ja iestādē sistēma:

- ir noteikta ar paaugstinātās drošības klasi, tad iestādei šai sistēmai reizi divos gados jānodrošina ārējais drošības dokumentācijas audits un jāveic ielaušanās testi, kā arī jāizstrādā vismaz 5 dažādi ar IS drošību saistīti dokumenti (piemēram, drošības politika, sistēmas lietošanas noteikumi, sistēmas darbības atjaunošanas plāns u.c.);
- ir noteikta ar pamata drošības klasi, tad šai sistēmai reizi gadā jānodrošina drošības pārbaude, veicot drošības dokumentācijas prasību īstenošanas pārbaudi, jāizstrādā tikai viens ar IS drošību saistīts dokuments (sistēmas drošības politika) un nav jāveic ielaušanās testi.

3. tabula

Pašvaldību veiktais IS izvērtējums, iedalot tās pamata un paaugstinātās drošības IS

Sistēma	Paaugstinātās drošības IS (skaits)	Pamata drošības IS (skaits)	Kopā (skaits)
Grāmatvedības IS	39	39	78
Personāla vadības IS	30	36	66
Dokumentu vadības IS	35	42	77
E-pasta sistēma	17	58	75
Pašvaldību vienotā IS	38	40	78
Videonovērošana	22	50	72
Citi IKT risinājumi	27	50	77
	208	315	523

Reformas rezultātā jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības ar atšķirīgu noteikto IS drošības klasi pēc būtības līdzīgām IS²⁴ vai arī tajās IS izvērtēšana vēl nav veikta. Tā rezultātā:

- 12 jaunajās pašvaldībās IS izvērtēšana jau būtu veikta iepriekš, no tām 3 jaunajās pašvaldībās pēc būtības līdzīgām IS būtu noteiktas dažādas drošības klases;
- 6 jaunajās pašvaldībās IS izvērtēšana būtu veikta daļēji;
- 22 jaunajās pašvaldībās IS iepriekš netika izvērtētas.

2.2. Informācijas sistēmu izmantošana pašvaldībās

Pašvaldībās to funkciju izpildes nodrošināšanai, kā arī pašvaldības atbalstam tiek izmantotas dažādas informācijas sistēmas.

Reformas rezultātā jaunajos novados apvienosies pašvaldības, kurās pirms reformas vienas un tā pašas funkcijas izpildei tika izmantotas gan vienādas informācijas sistēmas, gan dažādas informācijas sistēmas – attiecīgi pašvaldībās būs jāpieņem lēmumi:

- kādu informācijas sistēmu turpmāk izmantot, lai nodrošinātu konkrētas funkcijas izpildi;
  - vai jānodrošina sistēmās iepriekš uzkrāto datu pieejamība vēsturisko datu apskatei;
  - vai jānodrošina datu apvienošana no iepriekš izmantotajām informācijas sistēmām vienā, centralizētā informācijas sistēmā.
-

2.2.1. Pašvaldības pamatfunkciju izpildes nodrošināšanā izmantotā IS

Saskaņā ar iesniegto informāciju pašvaldības pamatfunkciju (tajā skaitā nekustamā īpašuma nodokļa administrēšanai, nekustamā īpašuma nodokļa piedziņai, iedzīvotāju uzskaitē un dzīvesvietas reģistrācijai, sociālās palīdzības nodrošināšanai iedzīvotājiem) izpildes nodrošināšanai visas pašvaldības izmanto ZZDats izstrādāto Vienoto pašvaldību IS. Ņemot vērā, ka jau šobrīd tiek izmantota vienota IS, pamatā tiek nodrošināta viendabīga vide, bet ir jārisina jautājumi, kādā veidā nodrošināt iepriekš uzkrāto datu pieejamību jaunās pašvaldības vienotajā IS. Datu pārņemšana vai vismaz, kā minimums, piekļuves saglabāšana iepriekš uzkrātajiem datiem nepieciešama, lai pašvaldība nodrošinātu funkciju izpildes nepārtrauktību.

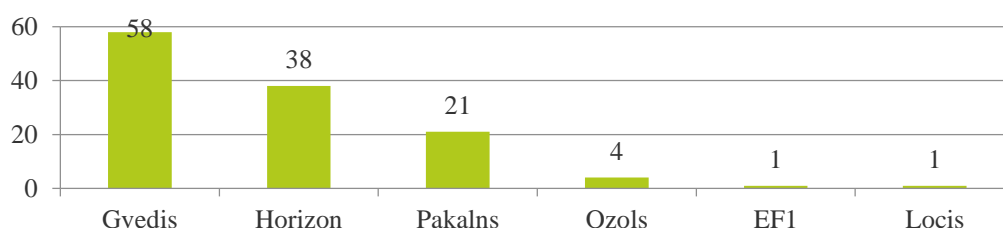
28 jaunajās pašvaldībās jāvērtē nepieciešamās izmaiņas Vienotajā pašvaldību IS, lai nodrošinātu pāreju uz vienotu sistēmu un datu pieejamību jaunajā pašvaldībā

2.2.2. Pašvaldību atbalsta informācijas sistēmas

Grāmatvedības uzskaites IS

Saskaņā ar sniegto informāciju pašvaldībās tiek izmantotas sešas dažādas grāmatvedības uzskaites programmatūras: *Horizon*, *Gvedis*, *Pakalns*, *Ozols*, *Locis* un *EF1* (7.attēls).

7.attēls. Pašvaldībās izmantotās grāmatvedības uzskaites sistēmas.

No 117 pašvaldībām (8.attēls):

- 111 pašvaldībās ir ieviesta viena grāmatvedības uzskaites sistēma, savukārt 11 pašvaldībās tās lietošana ir decentralizēta – pašvaldībā tiek izmantota centralizēti uzturēta grāmatvedības sistēma, bet grāmatvedības funkcija tiek nodrošināta decentralizēti (pašvaldības administrācijas grāmatveži nodrošina grāmatvedību pašvaldības administrācijai un pakļautības iestādēm, savukārt pagastu pārvaldēs grāmatvedības funkciju veic katra pagasta grāmatveži).

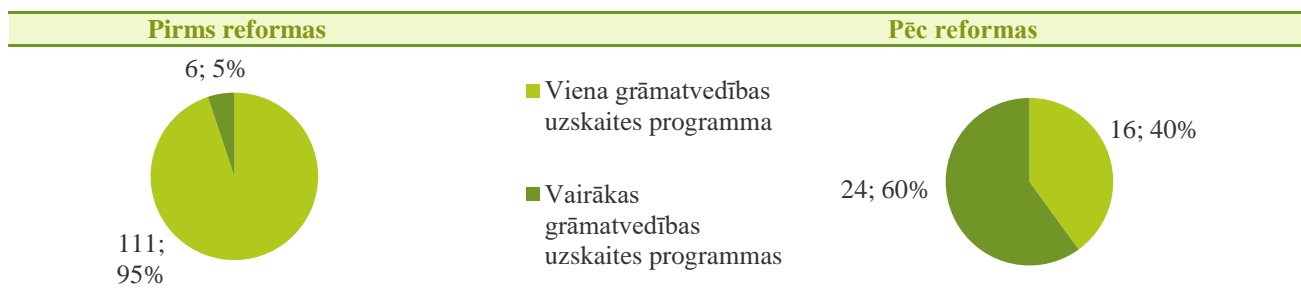
Piemēram, Rēzeknes novadā grāmatvedības uzskaitē tiek izmantota viena grāmatvedības sistēma, kura ir centralizēti izmitināta pie programmatūras izstrādātāja. Grāmatvedības funkciju visā novadā nodrošina 60 grāmatveži – 7 grāmatveži nodrošina grāmatvedību Rēzeknes novada administrācijai, 6 grāmatveži – pakļautības iestādēm un izglītības iestādēm, savukārt 47 grāmatveži nodrošina grāmatvedību pagastu pārvaldēs.

- 6 pašvaldībās grāmatvedības funkcijas nodrošināšanai vienlaicīgi tiek izmantotas pat trīs dažādas, savstarpēji nesaistītas grāmatvedības uzskaites sistēmas.

Piemēram, Dagdas novadā pašvaldības administrācijā tiek izmantota grāmatvedības sistēma Horizon, savukārt šīs pašas pašvaldības pagastu pārvaldēs tiek izmantota grāmatvedības sistēma Gvedis.

Reformas rezultātā apvienosies pašvaldības, kurās tiek izmantotas dažādas grāmatvedības uzskaites programmatūras²⁵ (8.attēls). Tā rezultātā:

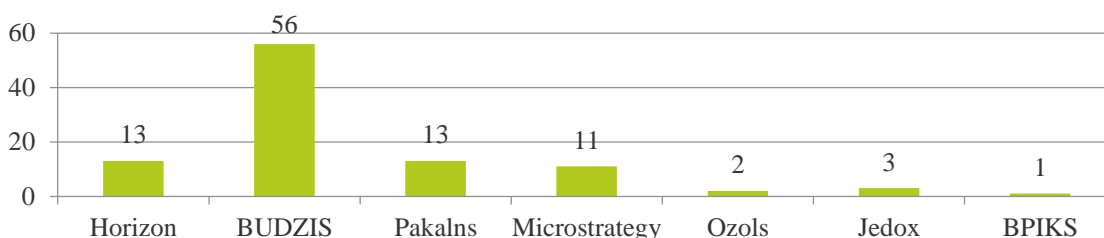
- 24 jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības ar dažādām grāmatvedības uzskaites programmām;
- 16 jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības, kurās grāmatvedības funkcijas izpildei jau tiek lietots viens grāmatvedības uzskaites programmnodrošinājums.

8.attēls. Pašvaldībā izmantoto grāmatvedības uzskaites programmu skaits

Budžeta vadības IS

Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju tajās tiek izmantotas septiņas dažādas programmatūras pašvaldību budžeta vadībai: nozīmīgākās ir *Horizon*, *BUDZIS*, *Pakalns* un *Microstrategy* (9.attēls).

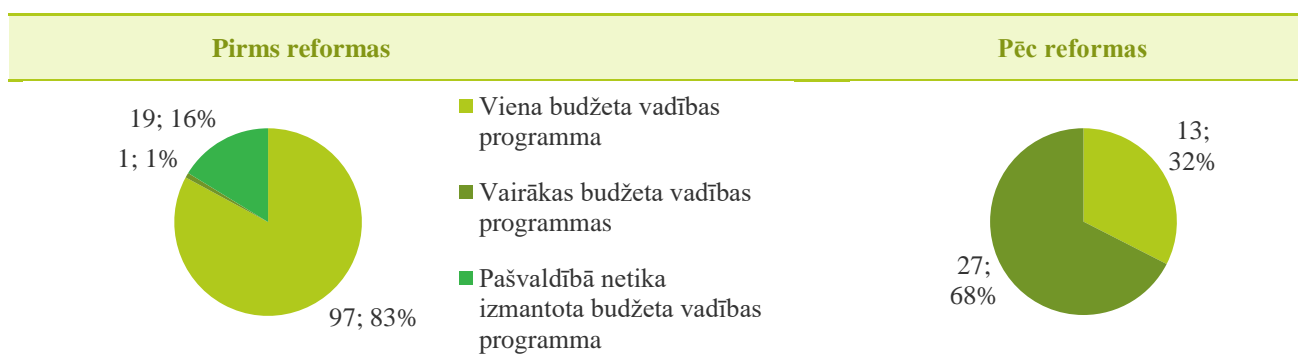
9.attēls. Pašvaldībās izmantotās programmatūras budžeta vadībai.

No 117 pašvaldībām (10.attēls) budžeta vadībai:

- 97 pašvaldībās izmanto vienu programmatūru;
- vienā pašvaldībā izmanto vienlaicīgi divas programmatūras (gan *BUDZIS*, gan *Pakalns*);
- 19 pašvaldībās netiek izmantota neviena programmatūra.

Reformas rezultātā 27 jaunajos novados apvienosies pašvaldības, kurās tiek izmantotas dažādas programmatūras budžeta vadībai²⁶, kā arī pašvaldības, kurās iepriekš netika šāda programmatūra izmantota (10.attēls). *Piemēram, jauno Talsu novada pašvaldību veido Talsu, Rojas, Dundagas un Mērsraga novadu pašvaldības, kur Talsu, Rojas un Dundagas novadu pašvaldībās jau pirms reformas tika izmantotas budžeta vadības IS Microstrategy un BUDZIS, savukārt Mērsraga novada pašvaldībā netika izmantota budžeta vadības IS.*

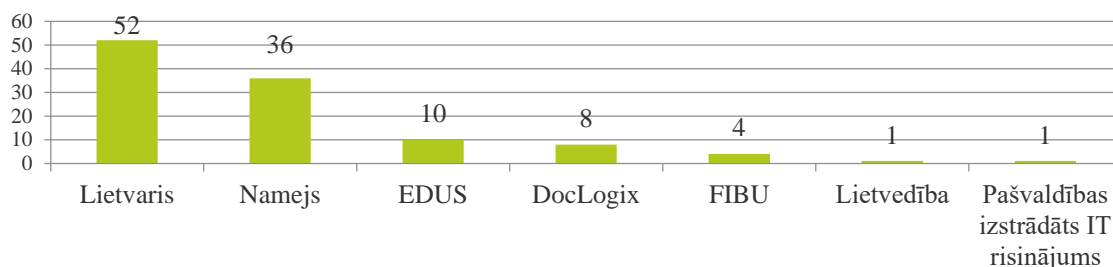
13 jaunajos novados apvienosies pašvaldības, kurās budžeta vadībai jau tiek lietots viens programmnodrošinājums.

10.attēls. Pašvaldībā izmantoto budžeta vadības programmu skaits

Dokumentu vadības IS

Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju tās izmanto septiņas dažādas programmatūras dokumentu vadības nodrošināšanai: nozīmīgākās no tām ir *Lietvaris* un *Namejs* (11.attēls).

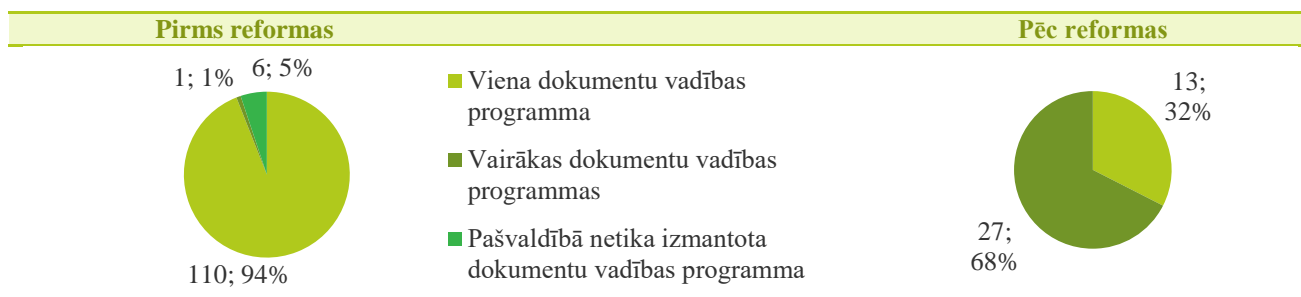
11.attēls. Pašvaldībās izmantotās programmatūras dokumentu vadībai.

No 117 pašvaldībām (12.attēls):

- 110 pašvaldībās ir ieviesta viena dokumentu vadības sistēma, tajā skaitā 21 pašvaldībā tās lietošana ir decentralizēta – pašvaldībā tiek izmantota centralizēti uzturēta dokumentu vadības sistēma, bet dokumentu vadība (lietvedības funkcija) tiek nodrošināta decentralizēti.
Piemēram, Krustpils novadā ir ieviesta viena dokumentu vadības sistēma Namejs, tomēr izglītības iestādēs, bāriņtiesā un sociālajā dienestā, kā arī Antūžu pamatskolā un pašvaldības aģentūrā “Jaunāmuiža” lietvedība tiek viesta atsevišķi, izmantojot MS Excel un MS Word iespējas. Iestādes vadītājiem ir piekļuve vienotajai dokumentu vadības sistēmai Namejs, kur tiek saņemti darba uzdevumi.
- vienā pašvaldībā izmanto vienlaicīgi divas programmatūras (gan *Namejs*, gan *Lietvaris*);
- sešās pašvaldībās netiek izmantota neviena programmatūra, kas tiešā veidā paredzēta dokumentu vadībai. Šajās pašvaldībās lietvedība tiek viesta, izmantojot biroja programmatūras *MS Word* un *MS Excell* iespējas.

Reformas rezultātā 27 jaunajos novados apvienosies pašvaldības, kurās tiek izmantotas dažādas programmatūras dokumentu vadībai²⁷, kā arī pašvaldības, kurās iepriekš netika šāda programmatūra izmantota (12.attēls). *Piemēram, jauno Talsu novada pašvaldību veido Talsu, Rojas, Dundagas un Mērsraga novadu pašvaldības, kur pirms reformas Talsu novada pašvaldībā tika izmantota dokumentu vadības sistēma DocLogix, Dundagas novada pašvaldībā izmantoja dokumentu vadības sistēmu Namejs, Rojas novada pašvaldībā izmantoja dokumentu vadības sistēmu Lietvaris, savukārt Mērsraga novada pašvaldībā dokumentu vadības sistēma netika izmantota.*

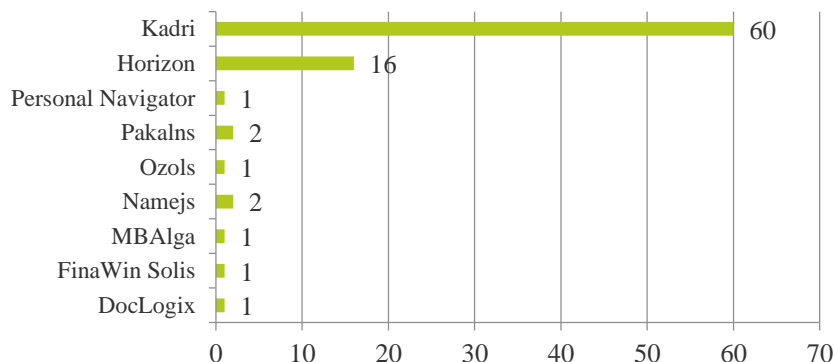
13 jaunās pašvaldības veidos novadi, kuros dokumentu vadībai jau tiek lietots viens programmnodrošinājums.

12.attēls. Pašvaldībā izmantoto dokumentu vadības programmu skaits

Personāla IS

Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju tajās tiek izmantotas deviņas dažādas programmatūras personāla vadībai (13.attēls).

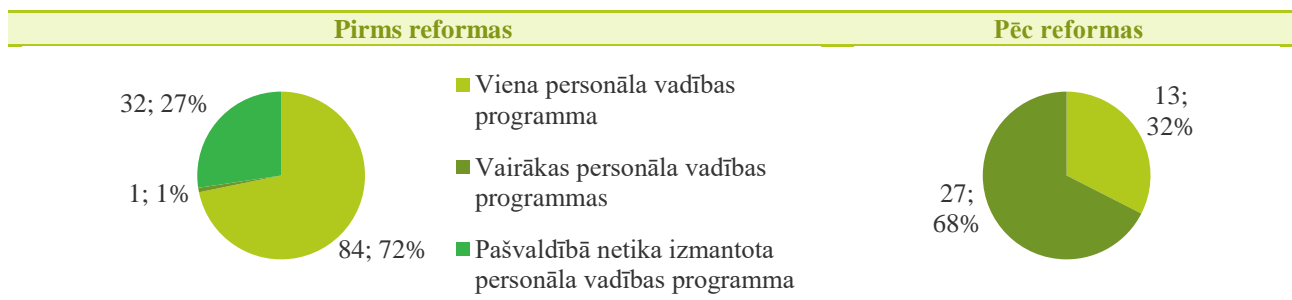
13.attēls. Pašvaldībās izmantotās programmatūras personāla vadībai.

No 117 pašvaldībām (14.attēls):

- 84 pašvaldībās ir ieviesta viena personāla uzskaites sistēma, no tām 18 pašvaldībās IS lietošana ir decentralizēta – pašvaldībā tiek izmantota centralizēti uzturēta personāla uzskaites sistēma, bet personāla vadība tiek nodrošināta decentralizēti. No šīm pašvaldībām vairākās pašvaldībās ir uzsākta personāla uzskaites centralizācija, piemēram Saulkrastu novada pašvaldībā uz revīzijas veikšanas brīdi centralizētajā personāla uzskaitē ir iekļauta viena iestāde un sākti sagatavošanās darbi nākamo iestāžu iekļaušanai centralizētajā personāla uzskaitē;
- vienā pašvaldībā norit personāla uzskaites sistēmas maiņa un pašlaik personāla vadībai tiek izmantotas vienlaicīgi divas programmatūras (gan *Horizon*, gan *Kadri*);
- 32 pašvaldībās netiek izmantota neviena programmatūra. Šajās pašvaldībās personāla vadība tiek viesta papīra formā.

Reformas rezultātā 27 jaunās pašvaldības veidos pašvaldības, kurās tiek izmantotas dažādas programmatūras personāla vadībai²⁸, kā arī pašvaldības, kurās iepriekš netika šāda programmatūra izmantota (14.attēls). Piemēram, jauno *Krāslavas novada pašvaldību* veido *Krāslavas, Aglonas un Dagdas novadu pašvaldības*, kur pirms reformas *Krāslavas novada pašvaldībā* personāla vadībai tika izmantota sistēma *Namejs*, *Aglonas novada pašvaldībā* izmantoja sistēmu *Kadri*, savukārt *Dagdas novada pašvaldībā* personāla vadībai informācijas sistēma netika izmantota.

13 jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības, kurās personāla vadībai jau tiek lietots viens programmnodrošinājums.

14.attēls. Pašvaldībā izmantoto personāla vadības programmu skaits

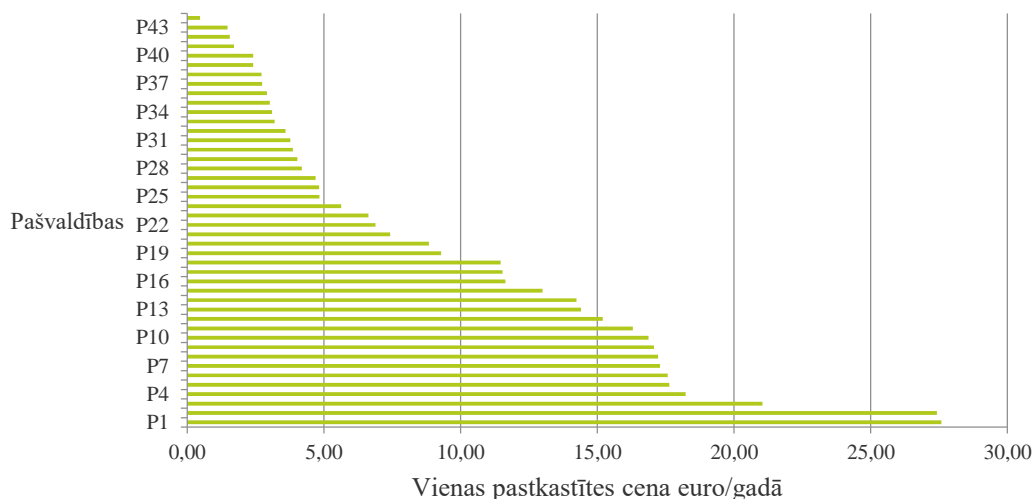
E-pasta sistēmas

Saskaņā ar iesniegto informāciju pašvaldībās izmanto dažādus e-pasta risinājumus – gan *MS Exchange*, *MS Office365*, gan atvērtā koda risinājumus (piemēram, *Postfix*, *Kerio*, *Zimbra*), gan ārpalpojuma sniedzēju nodrošinātus e-pasta risinājumus un publiski pieejamus brīvpiecejas e-pasta risinājumus (piemēram, *inbox.lv*, *gmail.com*).

No 117 pašvaldībām (16.attēls):

- 108 pašvaldībās e-pasta uzturēšanu pašvaldībā centralizēti nodrošina vai nu pašas pašvaldības IKT speciālisti vai pašvaldības iestāde (31 pašvaldībā), vai arī ārpalpojuma sniedzējs (77 pašvaldībās);
- deviņās pašvaldībās e-pasta uzturēšana tiek nodrošināta decentralizēti – *piemēram, Tukuma novada pašvaldībā e-pasta sistēmu Tukuma muzejā uztur ārpalpojuma sniedzējs, bet pārējās Tukuma novada pašvaldības iestādēs - pašvaldības IKT speciālisti.*

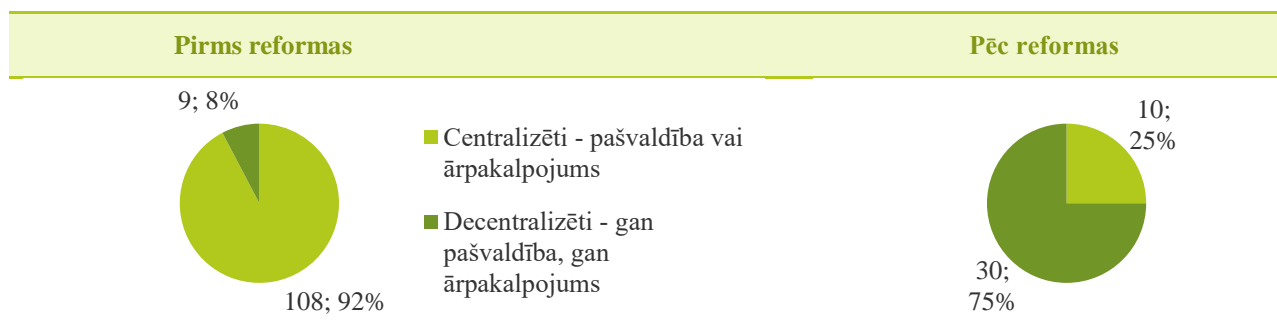
Vērtējot dažādo ārpalpojuma sniedzēju nodrošināto e-pasta sistēmu uzturēšanas izmaksas pašvaldībās²⁹, konstatēts, ka viena lietotāja e-pasta konta uzturēšana ārpalpojumā 2019.gadā pašvaldībām ir izmaksājusi no 0,50 *euro* līdz 28 *euro* (15.attēls.), jeb vidēji 9,36 *euro*/gadā par vienu lietotāja e-pasta kontu.

15.attēls. Viena e-pasta konta cena ārpalpojumā vienam lietotājam pašvaldībā 2019.gadā

Reformas rezultātā 30 jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības ar atšķirīgu e-pasta sistēmas uzturēšanas veidu un atšķirīgiem pakalpojuma nodrošinātājiem³⁰ (16.attēls) – šajās pašvaldībās e-pasta pakalpojuma sniegšanā būs iesaistīti 2-4 dažādi e-pasta pakalpojumu sniedzēji. *Piemēram, jauno Kuldīgas novada pašvaldību veidos Kuldīgas, Alsungas un Skrundas novadu pašvaldības, kur Kuldīgas novada pašvaldības administrācijā e-pasta sistēmu uzturēja pašvaldības IKT darbinieki, savukārt Alsungas un Skrundas novados pašvaldības administrācijā e-pasta sistēmu uzturēja divi dažādi ārpalpojuma sniedzēji.*

10 pašvaldībās saglabātos iepriekš izmantotā e-pasta sistēma un e-pasta pakalpojumu sniedzējs – šajās pašvaldībās e-pasta uzturēšana centralizēti tika nodrošināta jau pirms reformas vai arī jaunajā pašvaldībā apvienosies pašvaldības ar vienu un to pašu e-pasta pakalpojumu sniedzēju. Piemēram, jauno Ādažu novada pašvaldību veido Ādažu un Carnikavas novadu pašvaldības, kurās jau pirms reformas e-pasta uzturēšanu nodrošināja pašvaldības IKT darbinieki.

16.attēls. E-pasta sistēmas uzturēšana pašvaldībās

2.3. IKT atbalsta funkcijas nodrošināšana pašvaldībās

Pašvaldību IS darbības nodrošināšanā būtiska loma ir IKT atbalsta funkcijas nodrošināšanai. IKT atbalsta funkcija pašvaldībās ir organizēta gan centralizēta, gan daļēji centralizēta, gan decentralizēta. Reformas rezultātā jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības ar atšķirīgu IKT atbalsta funkcijas nodrošināšanas veidu, kā arī ar dažādiem IKT atbalsta funkcijas nodrošinātājiem. Attiecīgi pašvaldībās būs jāpieņem lēmumi, kādu IKT atbalsta funkcijas sniegšanas veidu izvēlēties – centralizētu, daļēji centralizētu vai decentralizētu, un kas nepieciešams, lai to ieviestu un kā to nodrošināt.

2.3.1. IKT atbalsta funkcijas nodrošināšanas veids

Lai nodrošinātu pašvaldības IS darbību un iespēju darbiniekiem strādāt ar IS, tiek izmantoti IKT atbalsta funkcijas sniegtie pakalpojumi. IKT atbalsta funkcija pašvaldībās pamatā ietver:

- IS un IKT risinājumu administrēšanu un darbības nodrošināšanu;
- IKT infrastruktūras (serveru, datortehnikas, tīkla) IS darbībai uzturēšanu un uzraudzību, tai skaitā datortīkla un lietotāju pārvaldību;
- darbstaciju sagatavošanu darbam un programmatūras atjauninājumu pārvaldību;
- lietotāju atbalstu un konsultēšanu.

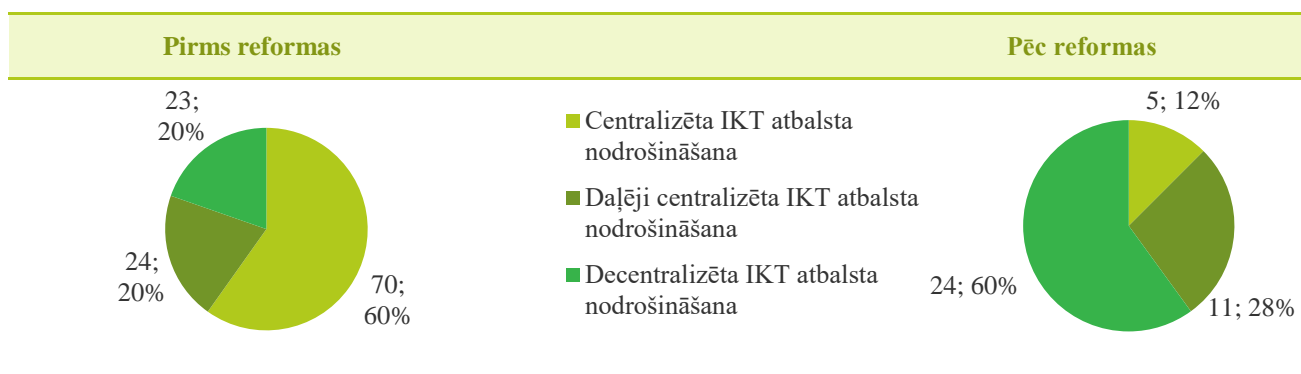

Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju IKT atbalsta funkcija (17.attēls):

- lielākajā daļā pašvaldību (70 pašvaldībās) ir centralizēta – pašvaldības administrācijā, pagastu pārvaldēs, iestādēs un izglītības iestādēs IKT atbalstu nodrošina viena IKT struktūrvienība pašvaldībā vai ārpakalpojuma sniedzējs;
- 24 pašvaldībās ir daļēji centralizēta – pašvaldības administrācijā, pagastu pārvaldēs un iestādēs IKT atbalstu nodrošina pašvaldības IKT struktūrvienība vai ārpakalpojuma sniedzējs, savukārt izglītības iestādēs – izglītības iestādes darbinieks vai ārpakalpojuma sniedzējs;
- 23 pašvaldībās ir decentralizēta – pašvaldības administrācijā, pagastu pārvaldēs, iestādēs un izglītības iestādēs pamatā ir katrā savs IKT personāls vai ārpakalpojuma sniedzējs. *Piemēram, Brocēnu novada pašvaldības IKT personāls sniedz atbalstu pašvaldības administrācijai un iestādēm, savukārt pašvaldības izglītības iestādēs IKT atbalstu nodrošina gan pašvaldības IKT speciālisti, gan ārpakalpojuma sniedzējs.*

Reformas rezultātā jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības ar atšķirīgu IKT atbalsta funkcijas nodrošināšanas veidu³¹. Tā rezultātā centralizēta IKT atbalsta funkcijas nodrošināšana saglabātos tikai piecās pašvaldībās, kurās tā bija ieviesta jau līdz šim un kuras novadu reforma neietekmēja. Pārējās jaunajās pašvaldībās (35 pašvaldības) apvienosies pašvaldības gan ar centralizētu, gan daļēji centralizētu, gan arī decentralizētu IKT atbalsta funkciju (17.attēls).

Piemēram, jauno Krāslavas novada pašvaldību veido Krāslavas, Dagdas un Aglonas novadu pašvaldības. Dagdas un Aglonas novadu pašvaldībās jau pirms reformas IKT atbalsts tika nodrošināts centralizēti (pašvaldības IKT personāls), savukārt Krāslavas novada pašvaldībā – decentralizēti (pašvaldības IKT darbinieki un ārpakalpojuma sniedzējs).

17.attēls. IKT atbalsta funkcijas nodrošināšana pašvaldībās

2.3.2. Datortīkla un datortehnikas lietotāju pārvaldība

Iestāžu darba efektīvākai organizēšanai un piekļuvei iestādes resursiem pašvaldībās ir izveidoti datortīkli. Datortīkla pārvaldība ir nepieciešama, lai nodrošinātu datortīkla darbības un drošības uzraudzīšanu, kā arī lietotāju piekļuvi iestādes informācijas resursiem. Katrā iestādē izveidotos atsevišķos lokālos datortīklus var apvienot vienā datortīklā un pārvaldīt centralizēti, piemēram, izveidojot novada pašvaldībā un tās iestādēs vienotu datortīklu.

Revīzijā, apzinot pašvaldībās izveidoto datortīklu pārvaldību, konstatēts, ka (18.attēls):

- tikai 13 pašvaldībās tā tiek organizēta centralizēti, t.i., datortehnika ir saslēgta kopējā, centralizēti vadāmā datortīklā, kura pārvaldībai tiek izmantoti aktīvās direktorijas vai *Linux* risinājumi.

9 pašvaldības norādījušas, ka datortehnikas administratora konti ir tikai pašvaldības IKT personālam, savukārt pārējiem lietotājiem ir ierobežotu tiesību lietotājkonti;

- 43 pašvaldībās datortehnika ir saslēgta kopējā, centralizēti vadāmā datortīklā tikai kādā no iestāžu grupām, piemēram, pašvaldības administrācijā un iestādēs, savukārt pagastu pārvaldēs un izglītības iestādēs datortehnika ir atsevišķos, lokālajos datortīklos un lietotāji autentifikācijai datortehnikā izmanto lokālos datoru lietotāju kontus.

13 pašvaldības norādījušas, ka datortehnikas administratora konti ir tikai pašvaldības IKT darbiniekiem, savukārt pārējiem lietotājiem ir ierobežotu tiesību lietotājkonti.

7 pašvaldībās datortehnikas administratora konti ir ne tikai pašvaldības IKT darbiniekiem, bet arī ikdienas datortehnikas lietotājiem;

- 61 pašvaldībā datortehnika nav saslēgta kopējā, centralizēti vadāmā datortīklā – katrā iestādē ir izveidots lokālais datortīkls un lietotāji piekļuvei izmanto lokālos datoru lietotāju kontus.

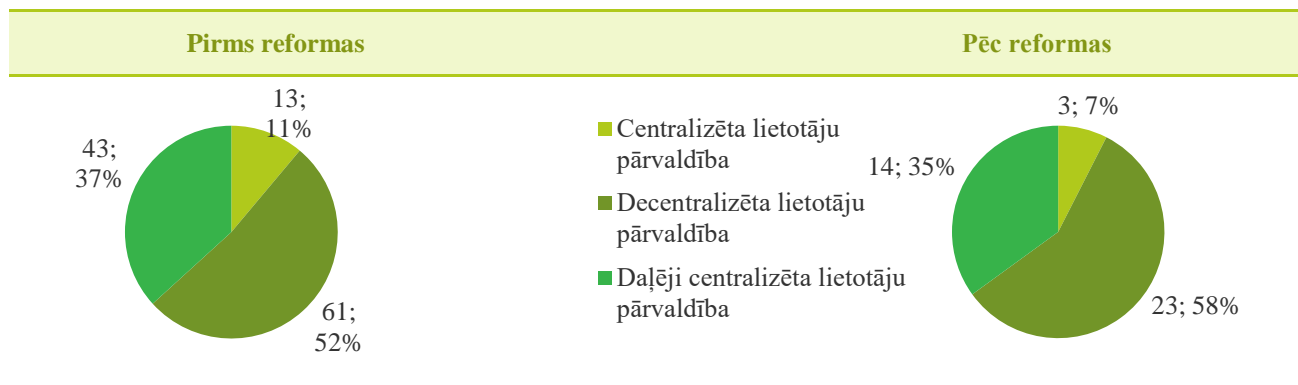
16 pašvaldības norādījušas, ka datortehnikas administratora konti ir tikai pašvaldības IKT darbiniekiem, savukārt pārējiem lietotājiem ir ierobežotu tiesību lietotājkonti.

9 pašvaldībās - datortehnikas administratora konti ir ne tikai pašvaldības IKT darbiniekiem, bet arī ikdienas datortehnikas lietotājiem.

Turklāt 63 pašvaldības nav sniegušas pilnīgu informāciju par izveidotajiem piekļuves tiesību kontiem un piekļuves līmeņiem. Piemēram, ir sniegta informācija par pašvaldības administrāciju, bet nav sniegta informācija par pagastu pārvaldēs un izglītības iestādēs izveidotajām piekļuves tiesībām.

Reformas rezultātā jaunajās pašvaldībās apvienosies pašvaldības ar saviem lokālajiem datortīkliem un atšķirīgu pieeju to pārvaldībā³². Līdz ar to centralizēta datortīkla pārvaldība saglabātos tikai trīs pašvaldībās, kurās tā bija ieviesta jau līdz šim un kuras novadu reforma neietekmēja. Šajās pašvaldībās datortehnikas lietotājiem jau bija ieviesti ierobežotu lietotājtiesību konti. Pārējās jaunajās pašvaldībās (37 pašvaldībās) apvienosies pašvaldības gan ar centralizēti, gan daļēji centralizēti, gan arī decentralizēti pārvaldītiem datortīkliem (18.attēls). Turklāt 33 pašvaldībās daļai ikdienas datortehnikas lietotāju būs piešķirtas datortehnikas administratora lietošanas tiesības. Datortehnikas administratora lietošanas tiesības ikdienas datorlietotājiem veicina neierobežotu programmatūru uzstādīšanu lietotāju datortehnikā, attiecīgi palielinot risku pakļaut pašvaldību nelicencētas programmatūras izmantošanas iespējamām sekām.

Piemēram, jauno Balvu novada pašvaldību veidos Viļakas, Baltinavas, Balvu un Rugāju novadu pašvaldības. Pirms reformas šo novadu pašvaldību iestādēs katrā darbojās atsevišķi uzturēti lokālie datortīkli. Pie tam Viļakas un Baltinavas novadu pašvaldībās datortehnikas administratora kontus lietoja ne tikai IT personāls, bet arī ikdienas lietotāji.

18.attēls. Datortehnikas lietotāju pārvaldība pašvaldībās

3. IKT attīstības plānošana

IKT attīstības plānu vai IKT attīstības jautājumu neiekļaušana pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos rada risku, ka pašvaldībās IKT jautājumi tiek atstāti novārtā un pašvaldības IKT izdevumus plāno tikai tekošā budžeta gada ietvaros, informācijas tehnoloģiju izdevumos ietverot tikai būtiskāko pašvaldības informācijas sistēmu uzturēšanas pakalpojumu izmaksas un minimālu datortehnikas nomaiņu datortehnikas bojājumu vai funkcionālās mazspējas gadījumā.

Lielākajā daļā pašvaldību (izņemot 18 pašvaldības) nepastāv noteikts IKT attīstības virziens un nav izstrādāti IKT attīstības plāni, līdz ar to nav arī definēti sasniedzamie mērķi IKT pilnveidošanai. Nepastāvot vienotam plānošanas dokumentam, kurā būtu noteikti IKT attīstības virzieni, prioritātes, īstermiņa un ilgtermiņa uzdevumi, pašvaldībās nav nodefinēts, kādā veidā IKT atbalsta pašvaldības funkciju īstenošanu, un nav izvirzīti uzdevumi IKT pilnveidošanai.

Ne normatīvie akti, ne labās prakses vadlīnijas nenosaka, cik procentuāli lielam no iestādes kopējo izdevumu apjoma jābūt katras iestādes IKT izdevumu apjomam. Atbilstoši aptaujas

rezultātiem konstatēts, ka IKT izdevumu apjoms lielākajā daļā pašvaldību ir līdz 0,75% no pašvaldības kopējā izdevumu apjoma. Apvienojoties pašvaldībām ar dažādu IKT izdevumu apjomu, būs nepieciešams pārskatīt IKT attīstības plānus un definēt jaunus.

Pašvaldības attīstības plānošanas nodrošināšanai izstrādā attīstības plānošanas dokumentus, ievērojot normatīvajā aktā³³ noteiktos nosacījumus, piemēram:

- attīstības plānošanas dokumentā izvirza mērķus un sasniedzamos rezultātus, apraksta problēmas un paredz to risinājumus, izvērtē šo risinājumu iespējamo ietekmi, kā arī plāno turpmāko politikas īstenošanai un rezultātu novērtēšanai nepieciešamo rīcību;
- pašvaldības institūcijas atbilstoši savai kompetencei izstrādā attīstības plānošanas dokumentus pēc savas iniciatīvas vai izpildot augstākas institūcijas uzdevumu, kā arī tad, ja attīstības plānošanas dokumentu izstrādi paredz normatīvais akts.

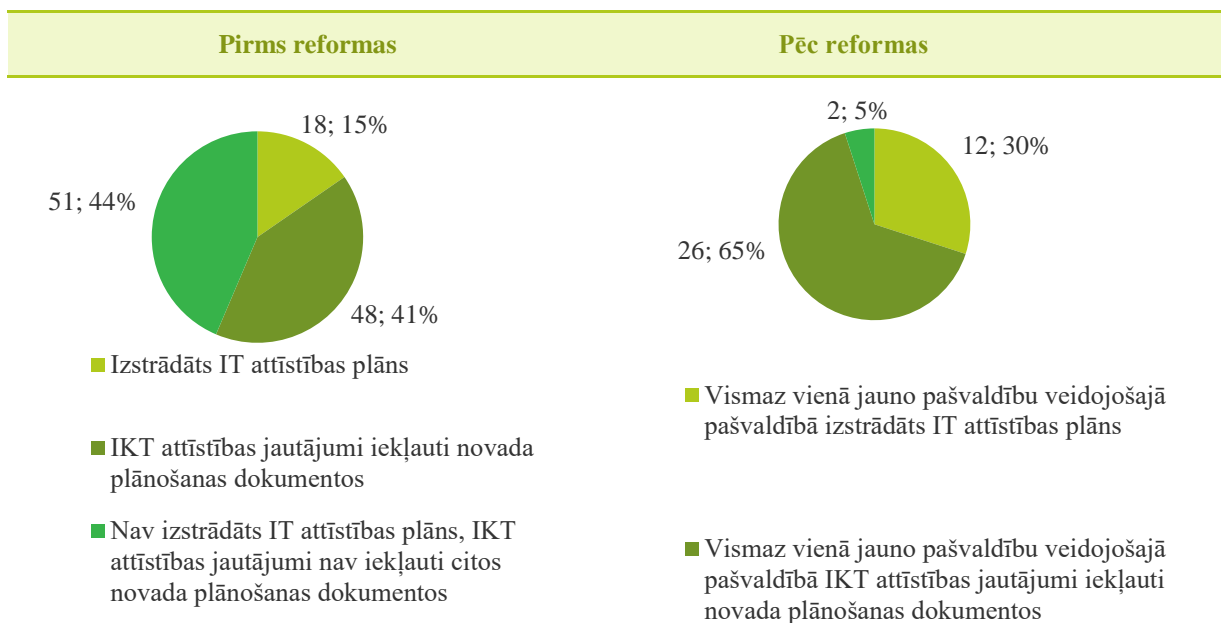
Labā prakse³⁴ IKT pārvaldībā nosaka, ka IKT attīstības plānošana ir nepieciešama, lai IKT resursu pārvaldība būtu saistīta ar iestādes darbības stratēģiju un prioritātēm. Plāni, kuros ir iestrādāti IKT attīstības jautājumi, palīdz iestādei novērtēt iestādes IKT iespējas un ierobežojumus, kā arī palīdz novērtēt esošo IKT efektivitāti iestādē un nepieciešamās investīcijas nākotnē IKT uzlabošanai.

Revīzijas laikā aptaujātās pašvaldības norādīja (19.attēls), ka:

- 18 pašvaldībās ir izstrādāts no citiem pašvaldības attīstības dokumentiem atsevišķs IKT attīstības plāns vai stratēģija;
- 48 pašvaldībās IKT attīstības jautājumi ir iekļauti citos pašvaldības attīstības dokumentos;
- 51 pašvaldībā nav izstrādāts atsevišķs IKT attīstības plāns, kā arī IKT attīstības jautājumi nav iekļauti citos pašvaldības attīstības dokumentos.

Reformas rezultātā apvienosies gan pašvaldības, kurās iepriekš ir bijis izstrādāts IKT attīstības plāns, gan pašvaldības, kurās IKT attīstības jautājumi bija ietverti citos novada plānošanas dokumentos, gan pašvaldības, kurās IKT attīstības jautājumi nav ietverti nevienā plānošanas dokumentā³⁵ (19.attēls). Tā rezultātā:

- 12 jaunajās pašvaldībās vismaz vienā no tās veidojošajām pašvaldībām jau bija izstrādāts IKT attīstības plāns;
- 6 jaunajās pašvaldībās vismaz vienā no jaunās pašvaldības veidojošajām pašvaldībām IKT attīstības jautājumi bija iekļauti citos pašvaldības attīstības dokumentos;
- 2 jaunajās pašvaldībās nevienā no jauno novadu veidojošajām pašvaldībām nebija izstrādāti atsevišķi IKT attīstības plāni, kā arī IKT attīstības jautājumi nebija iekļauti citos pašvaldības attīstības dokumentos.

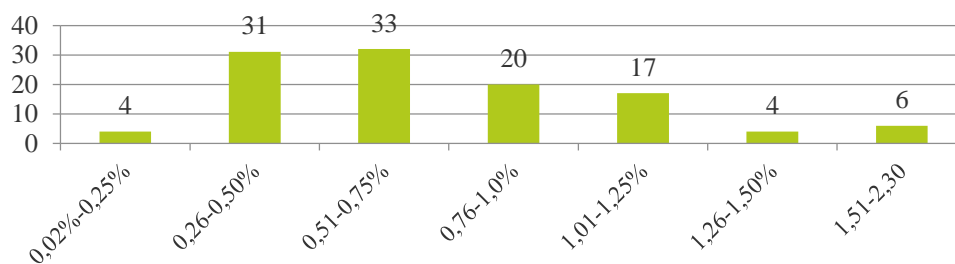
19. attēls. IT attīstības jautājumu ietveršana pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos

IKT izdevumu apmērs pašvaldībās

Ne normatīvie akti, ne labās prakses vadlīnijas nenosaka, cik procentuāli no iestādes kopējo izdevumu apjoma ir jābūt katras iestādes IKT izdevumu apjomam, lai pietiekošā apmērā nodrošinātu IKT funkciju. Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju pašvaldības pārsvarā gadījumu IKT izdevumus plāno tekošā budžeta gada ietvaros, izdevumos ietverot tikai būtiskāko pašvaldības IS uzturēšanas izmaksas un minimālu datortehnikas nomaiņu datortehnikas bojājumu vai funkcionālās mazspējas gadījumā.

Revīzijā, apkopjot pašvaldību sniegto informāciju par 2019.gada IKT izdevumu apjomu, konstatēts, ka lielākajā daļā pašvaldību IKT izdevumu apjoms ir līdz 0,75% no pašvaldības kopējiem izdevumiem (20.attēls):

- 68 pašvaldībās ir mazāks nekā 0,75% no kopējiem pašvaldības izdevumiem;
- 47 pašvaldībās ir lielāks nekā 0,75% no kopējiem pašvaldības izdevumiem;
- 2 pašvaldībās IKT izdevumu apjoms nav zināms, jo pašvaldības nav sniegušas informāciju par IKT izdevumiem.

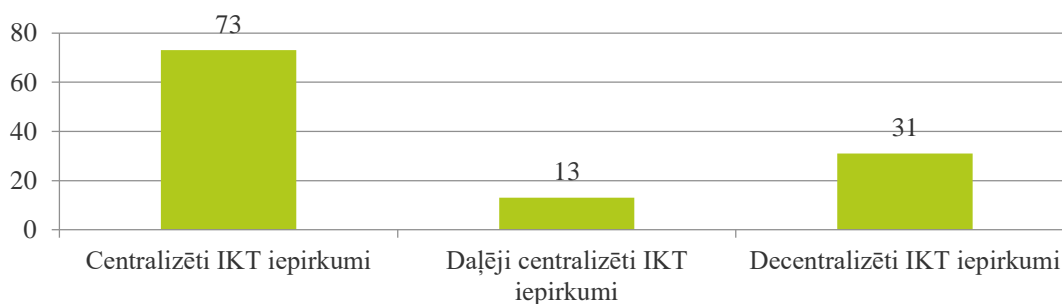

20.attēls. Pašvaldību IKT budžeta attiecība pret pašvaldības kopējo izdevumu budžetu

Reformas rezultātā apvienosies pašvaldības ar dažādu IKT izdevumu apjomu³⁶. Tā rezultātā 23 jaunajās pašvaldībās (izņemot Rīgu un Jūrmalu, kas aptaujā netika ietvertas, jo reforma tās neietekmēja) kopējais IKT izdevumu apjoms būtu mazāks par 0,75% no plānotās jaunās pašvaldības izdevumu apjoma – attiecīgi šajās pašvaldībās varētu būt apgrūtināta IKT attīstība nākotnē, ja vien jaunā pašvaldība nelems par lielākiem ieguldījumiem IKT.

IKT iepirkumu organizācija

Atbilstoši anketās norādītajai informācijai lielākajā daļā aptaujāto pašvaldību (62% pašvaldību) IKT resursu un pakalpojumu iepirkumi ir centralizēti (21.attēls), un iepirkumi tiek veikti EIS sistēmā.

21.attēls. IKT jomas iepirkumu veikšana pašvaldībās

No 117 aptaujātajām pašvaldībām:

- 73 pašvaldībās ar IKT jomu saistītos iepirkumus pašvaldība centralizēti pērk visām pašvaldības iestādēm, tai skaitā izglītības iestādēm;
- 13 pašvaldībās ar IKT jomu saistītos iepirkumus daļai iestāžu pašvaldība pērk centralizēti (piemēram, pašvaldības administrācijai un vairākām iestādēm), savukārt dažas pašvaldības iestādes (piemēram, pašvaldību izglītības iestādes) pērk pašas;
- 31 pašvaldībā ar IKT jomu saistītie iepirkumi ir decentralizēti un tos veic katra pašvaldības iestāde pati par sevi.

Vērtējot, vai decentralizētu iepirkumu gadījumā pašvaldību iestādes konsultējas ar pašvaldības administrācijas IKT speciālistiem, no 117 aptaujātajām pašvaldībām 18 pašvaldības ir norādījušas, ka, tās nekonsultējas ar pašvaldības IKT speciālistiem, bet 36 pašvaldības atbildi nesniedza.

Revidentu ieskatā, veicot IKT iepirkumus un nekonsultējoties ar novada IKT speciālistiem, netiek veidota viendabīga IKT vide, kuras administrēšana un uzturēšana būtu vienkāršāk optimizējama. Turklāt tiek radīti riski, piemēram, ka tiek iepirkta programmatūra, lai gan pašvaldības rīcībā ir neizmantotas licences. Tāpat iestāde var nopirkt pārāk jaudīgu un dārgu datortehniku, lai gan iestādes darbības un atbalsta nodrošināšanai pietiktu ar mazākas veiktspējas un lētāku datortehniku.

Ierosinājumi pārmaiņu vadībai IKT jomā

Kā sagatavoties pārmaiņām IKT jomā?

Lai jaunajās pašvaldībās pēc reformas nodrošinātu sekmīgu pārmaiņu vadību IKT jomā, tai skaitā pašvaldības pamatfunkciju izpildē un atbalsta pamatprocesos iesaistīto IS nepārtrauktu darbību, visas paredzamās pārmaiņas iepriekš ir jāizplāno.

Arī labās prakses standarts IKT vadības jomā³⁷ nosaka, ka plānošana nepieciešama:

- lai plānotu un koordinētu resursus, kas nepieciešami efektīvai pakalpojumu realizācijai, iekļaujoties prognozētajās izmaksās un laika grafikā;
- lai identificētu un vadītu riskus, kas saistīti ar IKT pārmaiņu realizāciju, un šo risku savlaicīgu novēršanu;
- lai nodrošinātu saskaņotu pašvaldības darba plānu ar IKT pakalpojumu nodrošināšanas plāniem. Piemēram, lai nodrošinātu iestādes uzdevumu savlaicīgai dokumentu aprītei, ir jānodrošina dokumentu vadības sistēmas darbība atbilstoši jaunajai iestādes struktūrai.

Atbilstoši labās prakses standartam³⁸, plānojot izmaiņas IKT jomā, jāņem vērā sekojoši aspekti:

- kāds ir pārmaiņu mērķis?;
- kāds ir IS skaits, ko pārmaiņas ietekmē?;
- kādas ir iesaistītās iestādes un lietotāji, kurus ietekmē pārmaiņa?;
- kādi normatīvie akti jāņem vērā, lai realizētu paredzēto pārmaiņu?;
- kādi noslēgtie līgumi ar ārpusvalsts pakalpojumu sniedzējiem jāņem vērā, lai realizētu paredzēto pārmaiņu?;
- kāds ir veicamo uzdevumu plāns pārmaiņu īstenošanai?;
- kādas ir izvirzītās tehniskās prasības (piemēram, licences, programmatūras, darbstacijas u.c.), lai realizētu nepieciešamo pārmaiņu?;
- kāds finanšu budžets nepieciešams, lai realizētu konkrēto pārmaiņu?.

Plānojot un risinot reformas ietekmētos IKT pārvaldības un IKT pakalpojumu sniegšanas jautājumus, pašvaldībām jāvērtē šo pakalpojumu izmaksas, ievērojot, ka:

- pašvaldībām un pašvaldību iestādēm jārikojas ar finanšu līdzekļiem un mantu lietderīgi – rīcībai jābūt tādai, lai mērķi sasniegtu ar mazāko finanšu līdzekļu un mantas izlietojumu³⁹;
- pašvaldību pienākumos ir racionāli un lietderīgi apsaimniekot pašvaldības kustamo un nekustamo mantu un atbilstoši apstiprinātajam pašvaldības budžetam racionāli un lietderīgi izlietot pašvaldības finanšu līdzekļus⁴⁰.

Attiecībā uz IKT pārvaldību 2019.gadā Valsts kontrole veica revīziju⁴¹, kurā vērtēja, vai valsts pārvaldē efektīvi pārvalda IKT infrastruktūru un vai iestādes ir izvērtējušas priekšrocības, ko nodrošina IKT centralizācija. Revīzijā tika secināts, ka IKT pārvaldības līmenis resoros ir atšķirīgs – no pilnīgas centralizācijas līdz decentralizācijai. Atšķirīgas ir arī katrā resorā izmantotās tehnoloģijas un kapacitāte, kā arī elektronizācijas līmenis, līdz ar to arī labas pārvaldības un vadības ieviešana katrā resorā var būt atšķirīga, tomēr visos gadījumos tai ir jābūt balstītai uz alternatīvu izpēti un analīzi. Revīzijā tika konstatēts, ka valstī trūkst aprēķinu par IKT uzturēšanas izmaksām un iestādēs netiek vērtēti alternatīvi risinājumi ne IKT pakalpojumu nodrošināšanai, ne IKT infrastruktūras pārvaldībai, kā arī iestādēs nav apzināti un netiek uzturēti dati par to, cik izmaksā, piemēram, savu serveru telpu uzturēšana. Papildus konstatēts, ka viens no priekšnoteikumiem labai IKT pārvaldībai un ciešai izmaksu kontrolei un

optimizācijai ir standartizētu IKT ieguldījumu uzskaitē un budžeta plānošana – to neieviešot, IKT izmaksas nebūs pietiekami labi pārvaldītas.

Arī pašvaldībās ir konstatējamas līdzīgas IKT pārvaldības problēmas – IKT pārvaldības līmenis un IKT pakalpojumu sniegšana ir atšķirīga – no pilnīgas centralizācijas līdz pilnīgai decentralizācijai. Pēc reformas jaunajās pašvaldībās vajadzēs pieņemt lēmumus, kā turpmāk nodrošināt IKT pārvaldību pašvaldībā, tai skaitā kā nodrošināt gan IKT atbalsta sniegšanu, gan pašvaldībā izmantoto IS darbību – centralizēti, decentralizēti vai daļēji centralizēti. Ilgtermiņā centralizēta IKT pakalpojumu pārvaldība ļautu optimizēt personāla, finanšu un IKT infrastruktūras resursus.

Līdz ar to arī attiecībā uz pašvaldībām Valsts kontrole saglabā līdzīgu nostāju, kā attiecībā uz resoriem, t.i., IKT pārvaldībā nebūtu pareizi noteikt par pašmērķi pilnīgu centralizāciju vai decentralizāciju, bet uzsvars liekams uz to, ka pašvaldības izvēlētais virziens ir pamatots ar konkrētiem aprēķiniem, alternatīvu apsvērumiem, un ka šis virziens ir ilgtspējīgs.

Kādi izaicinājumi sagaida pašvaldības IKT funkcijas nodrošināšanā?

Atbilstoši revidentu iegūtajai izpratnei par IKT vidi pašvaldībās un identificētajiem riskiem, kādi varētu rasties, apvienojoties pašvaldībām ar atšķirīgu IKT pārvaldības līmeni, revidenti ir sagatavojuši ierosinājumus pašvaldībām IKT pārvaldības pārmaiņu sekmīgākai risināšanai:

▪ IKT resursu pārņemšana:

-
- Rīcība**
- katrā pašvaldībā aktualizēt pašvaldībā izmantotās programmatūras reģistru;
  - apzināt jaunajā pašvaldībā pārņemamos IKT resursus un to atrašanās vietu, jo īpaši pašvaldībās izveidotos datu centrus un noslēgtos ārpakalpojuma līgumus;
  - nodrošināt IKT resursu (datu, programmatūras, datortehnikas) pārņemšanu, vienlaikus izvērtējot, vai vienlaicīgi ar IKT resursiem tiek pārņemti arī iegādes attaisnojuma dokumenti un licences, kas apliecina datorprogrammu lietošanas tiesības;
  - izvērtēt iespējas tehnisko resursu optimizēšanai un izmitināšanai, izvēloties ekonomiski pamatotāko risinājumu, vienlaikus saglabājot atbilstošu aizsardzības līmeni.
-

▪ pašvaldības darbam un iedzīvotāju apkalpošanai nepieciešamo IS darbības nodrošināšana:

-
- Rīcība**
- apvienojoties pašvaldībām ar līdz šim dažādām izmantotajām IS un programmatūrām, izvērtēt, kādu IS vai programmatūru turpmāk izmantot, veicinot viendabīgākas vides izveidi, ņemot vērā, ka pašvaldībās funkciju izpildei tiek izmantotas dažādas IS, kuru dati tiek izmitināti gan pašvaldībā, gan pie
-

ārpakalpojumu sniedzēja, tai skaitā:

- veikt aplēsi par nepieciešamajiem finanšu resursiem papildu licenču iegādei;
- novērtēt datortehnikas veiktspējas pietiekamību;
- nepieciešamības gadījumā nodrošināt pašvaldības darbinieku apmācību par darbu ar pašvaldībā izmantotajām IS.
- pašvaldības funkciju izpildē (tai skaitā, nekustamā īpašuma nodokļa aprēķins, iedzīvotāju uzskaitē un dzīvesvietas reģistrācija, sociālās palīdzības nodrošināšana u.c.) un pašvaldības atbalstam (tai skaitā, grāmatvedības, lietvedības, personālvadības u.c. sistēmās) izmantotajās IS identificēt izmaiņas, kuras nepieciešamas ieviest līdz ar ATAV likuma spēkā stāšanos, un organizēt datu pieejamību;
- izstrādāt plānu un apzināt resursus, kas nepieciešami, lai pēc novadu reformas nodrošinātu pašvaldību IS darbību visā jaunajā novadā;
- pēc vienotas pieejas atkārtoti pārvērtēt pašvaldībā izmantotajām IS noteikto drošības klasi un organizēt šo sistēmu aizsardzību atbilstoši noteiktajai klasei.

▪ IKT atbalsta funkcijas nodrošināšana pašvaldībā:

Rīcība

- apvienojoties pašvaldībām ar līdz šim dažādi nodrošinātu IKT atbalsta funkciju (centralizēti vai decentralizēti):
  - izvērtēt, kā turpmāk organizēt tās nodrošināšanu, ņemot vērā, ka valstiskā līmenī jau vairākus gadus ir atzīts, ka IKT pakalpojumu pārvaldības centralizācija ir viens no labas IKT pārvaldības un vadības elementiem, kas ilgtermiņā sniegtu finansiālus ieguvumus;
  - sagatavot rīcības plānu (aktivitātes, sasniedzamie rezultāti), kā nodrošināt IKT atbalsta funkciju pēc reformas beigām;
- savlaicīgi veikt jaunajā novadā iekļauto pašvaldību datortīkla, datortehnikas un lietotājtiesību kontu konfigurāciju un citas nepieciešamās tehniskās darbības, nodrošinot piekļuvi IS un koplietošanas resursiem, lai pašvaldību datortīklu apvienošana neietekmētu funkciju izpildi.

Situācijas izpētes raksturojums un metodes

Situācijas izpētes mērķis

Šīs situācijas izpētes mērķis ir:

- apzināt IKT vidi pašvaldībās – izmantotās IS un programmatūru, uzturētos IKT resursus, un to, kā tiek nodrošināta IKT pārvaldība, lai tādejādi identificētu iespējamos riskus, kas saistīti ar pašvaldības funkciju izpildei nepieciešamo IS pieejamību un darbību pēc teritoriālās reformas;
- savlaicīgi vērst pašvaldību uzmanību uz nepieciešamajiem priekšdarbiem IS un IKT resursu apzināšanai un tālākai pārvaldības plānošanai, lai nodrošinātu pašvaldības funkciju izpildei nepieciešamo IS darbību un IKT funkcijas nepārtrauktību, gatavojoties darbam jaunveidojamajā novadā.

Juridiskais pamatojums

Situācijas izpēte veikta un ziņojums sagatavots finanšu revīzijas “Par Latvijas Republikas 2019.gada pārskatu par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem” ietvaros (Valsts kontroles Piektā revīzijas departamenta 2019.gada 5.augusta revīzijas grafiks Nr.2.4.1-32/2019) un pamatojoties uz Valsts kontroles likuma 3. panta trešā punkta c) apakšpunktu.

Revidentu atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par situācijas izpētes ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem faktiem, kas iegūti analizējot publiski pieejamu informāciju un revīzijā aptaujāto pašvaldību sniegtu informāciju.

Revidējamās vienības atbildība

Daugavpils, Jelgavas, Jēkabpils, Liepājas, Rēzeknes, Valmieras, Ventspils pilsētu un Aglonas, Aizkraukles, Aizputes, Aknīstes, Alojās, Alsungas, Alūksnes, Amatas, Apes, Auces, Ādažu, Babītes, Baldones, Baltinavas, Balvu, Bauskas, Beverīnas, Brocēnu, Burtnieku, Carnikavas, Cēsaines, Cēsu, Ciblas, Dagdas, Daugavpils, Dobeles, Dundagas, Durbes, Engures, Ērgļu, Garkalnes, Grobiņas, Gulbenes, Iecavas, Ikšķīles, Ilūkstes, Inčukalna, Jaunjelgavas, Jaunpiebalgas, Jaunpils, Jelgavas, Jēkabpils, Kandavas, Kārsavas, Kocēnu, Kokneses, Krāslavas, Krimuldas, Krustpils, Kuldīgas, Ķeguma, Ķekavas, Lielvārdes, Limbažu, Līgatnes, Līvānu, Lubānas, Ludzas, Madonas, Mazsalacas, Mālpils, Mārupes, Mērsraga, Naukšēnu, Neretas, Nīcas, Ogres, Olaines, Ozolnieku, Pārgaujas, Pāvilostas, Pļaviņu, Preiļu, Priekules, Priekuļu, Raunas, Rēzeknes, Riebiņu, Rojas, Ropažu, Rucavas, Rugāju, Rundāles, Rūjienas, Salacgrīvas, Salas, Salaspils, Saldus, Saulkrastu, Sējas, Siguldas, Skrīveru, Skrundas, Smiltenes, Stopiņu, Strenču, Talsu, Tērvetes, Tukuma, Vaiņodes, Valkas, Varakļānu, Vārkavas, Vecpiebalgas, Vecumnieku, Ventspils, Viesītes, Viļakas, Viļānu, Zilupes novadu pašvaldības ir atbildīgas par sniegtās informācijas patiesumu.

Situācijas izpētes apjoms

Situācijas izpētē “IKT vide pašvaldībās un tās pārvaldīšana pirms novadu reformas” analizēta informācija par laika posmu no 2019.gada 1.janvāra līdz 2020.gada 29.februārim.

Situācijas izpētei par IKT vidi un tās pārvaldību pašvaldībās tika:

- aptaujātas 117 pašvaldības un apzināts tajās izmantotais un uzturētais IKT resursu apjoms – datortehnikas vienības un serveri, izmantotās IS un programmatūras, kā arī IKT izdevumu apjoms. Nav apkopota informācija par Rīgas un Jūrmalas pilsētu pašvaldībām, jo tās administratīvi teritoriālā reforma tiešā veidā neietekmē;
- apkopota informācija par IKT atbalsta funkcijas organizēšanu pašvaldībās, datortīkla un lietotāju pārvaldības nodrošināšanu, kā arī izstrādātajiem IKT attīstības plāniem.

Šajā situācijas izpētē nav apzināta IKT drošības pārvaldība pašvaldībās, tomēr tika apzināta pašvaldībās noteiktā IS drošības klase tajās izmantotajām IS.

Situācijas izpētes metodes

Situācijas izpētes veikšanas laikā tika izmantotas šādas galvenās metodes:

- analizēts normatīvais akts⁴², identificējot jaunveidojamās pašvaldības un šajās pašvaldībās iekļaujamās pašvaldības;
- analizēta publiski pieejamā informācija par plānoto administratīvi teritoriālo reformu;
- apkopota pašvaldību iesniegtā informācija par pašvaldību IKT vidi un tās pārvaldību;
- veiktas intervijas, sarakste un telefoniskas pārrunas ar pašvaldību atbildīgajām personām.

Revīzijas grupas vadītāja

vecākā valsts revidente

L. Orlova

Revīzijas grupa:

informācijas sistēmu auditors

V. Kaļupnieks

valsts revidente

I.Vanaga

SASKAŅOTS:

Sektora vadītājs

J.Lielkalns

Departamenta direktors

E.Korčagins

Termini un skaidrojumi

Saīsinājums/termins	Skaidrojums
Iekļaujamais novads	Novads, kurš iekļausies jaunajā novadā, jeb novads, kuru pievienos citam novadam
IKT	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
IS	Informācijas sistēma
Jaunā pašvaldība	Jaunā novada pašvaldība vai valsts pilsēta, kura darbību uzsāk pēc 2021.gada pašvaldību vēlēšanām
Reforma	Administratīvi teritoriālā reforma
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālas attīstības ministrija

Atsauces

- ¹ 2019.gada OECD ekonomikas pārskats par Latviju. Kopsavilkums, 2.lp (interneta resurss: https://em.gov.lv/files/attachments/2019_OECD_Ekonomikas_parskats_LAT_kopsavilkums.pdf, resurss skatīts: 10.07.2020.).
- ² VARAM interneta vietnes sadaļas “Apraksts par plānoto administratīvi teritoriālo reformu” (interneta resurss: http://www.varam.gov.lv/lat/administrativi_teritoriala_reforma/, resurss skatīts: 05.12.2019.) un “Biežāk uzdotie jautājumi par administratīvi teritoriālo reformu” (interneta resurss: http://www.varam.gov.lv/lat/administrativi_teritoriala_reforma/biezak_uzdotie_jautajumi/, resurss skatīts: 21.05.2020.).
- ³ Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums (spēkā no 23.06.2020., pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apidzivoto-vietu-likums>).
- ⁴ Valsts kontroles revīzija “Programmnodrošinājuma pārvaldības izvērtējums pašvaldībās un pašvaldību izglītības iestādēs” (revīzijas Nr.5.1-2-42/2012).
- ⁵ Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma sadaļa “Pārejas noteikumi” (spēkā no 23.06.2020., pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apidzivoto-vietu-likums>).
- ⁶ Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma sadaļa “Pārejas noteikumi” (spēkā no 23.06.2020., pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apidzivoto-vietu-likums>).
- ⁷ IKT risku novērtēšanas metodikā ietverti IKT jomas kritēriji no IKT pārvaldības labās prakses standartiem COBIT un ITIL.
- ⁸ Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma sadaļa “Pārejas noteikumi” (spēkā no 23.06.2020., pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apidzivoto-vietu-likums>) sadaļa “Pārejas noteikumi”.
- ⁹ ITIL standarts, *Service Design* sadaļa, 5.3 *Application management* nodaļa; ITIL standarts, *Service Operation* sadaļa, 6.5 *Application management* nodaļa.
- ¹⁰ Valsts kontroles revīzija “Programmnodrošinājuma pārvaldības izvērtējums pašvaldībās un pašvaldību izglītības iestādēs” (revīzijas Nr.5.1-2-42/2012).
- ¹¹ Valsts kontroles revīzija “Programmnodrošinājuma pārvaldības izvērtējums pašvaldībās un pašvaldību izglītības iestādēs” (revīzijas Nr.5.1-2-42/2012).
- ¹² Vērtēšanas kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldībās izmantotais IKT resursu apjoms.
- ¹³ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldības IS izmitināšanas veids (izmitināts pašvaldībā vai pie ārpalpojumu sniedzēja).
- ¹⁴ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldības IS izmitināšanas veids (izmitināts pašvaldībā vai pie ārpalpojumu sniedzēja).
- ¹⁵ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldības IS izmitināšanas veids (izmitināts pašvaldībā vai pie ārpalpojumu sniedzēja).
- ¹⁶ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldības IKT tehnisko resursu izmitināšanas veids (izmitināts pašvaldībā vai pie ārpalpojumu sniedzēja).
- ¹⁷ Informācijas tehnoloģiju drošības incidentu novēršanas institūcijas CERT.LV statistikas dati (interneta vietne: <https://www.cert.lv/lv/2020/03/pieejama-statistika-par-2020-gada-februari> (resurss apskatīts: 06.04.2020.)).
- ¹⁸ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldībās izmantotās antivīrusa programmatūras.
- ¹⁹ Informācijas tehnoloģiju drošības likuma 1.panta otrā un trešā daļa, MK 28.07.2015. noteikumu Nr.442 “Kārtība, kādā tiek nodrošināta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstība minimālajām drošības prasībām” 1.1.apakšpunkts.
- ²⁰ Informācijas tehnoloģiju drošība likuma 8.panta pirmā daļa, MK 28.07.2015. noteikumu Nr.442 “Kārtība, kādā tiek nodrošināta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstība minimālajām drošības prasībām” 10.punkts, 13.2. un 13.3.apakšpunkts.
- ²¹ MK 28.07.2015. noteikumu Nr.442 “Kārtība, kādā tiek nodrošināta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstība minimālajām drošības prasībām” 6.punkts.
- ²² MK 28.07.2015. noteikumu Nr.442 “Kārtība, kādā tiek nodrošināta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstība minimālajām drošības prasībām” sadaļa III. Prasības paaugstinātas drošības sistēmām.
- ²³ MK 28.07.2015. noteikumu Nr.442 “Kārtība, kādā tiek nodrošināta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstība minimālajām drošības prasībām” 7.punkts.

- ²⁴ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldību informācijas sistēmām noteiktās drošības klases (pamata drošības vai paaugstinātās drošības informācijas sistēma).
- ²⁵ Vērtējuma kritēriji – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldībās izmantotās programmas grāmatvedības uzskaitēi.
- ²⁶ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldībās izmantotās programmas budžeta vadībai.
- ²⁷ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldībās izmantotās programmas dokumentu vadībai.
- ²⁸ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldībās izmantotās programmas personāla vadībai.
- ²⁹ Aplēsē izmantota pašvaldību norādītā cena par ārpakalpojuma izmaksām e-pasta uzturēšanai un ārpakalpojumā izmantoto e-pasta kontu skaitu. Aprēķinā nav vērtēti e-pasta pakalpojumā iekļautie konfigurācijas parametri, piemēram, pastkastītes lielums, domēnu skaits. Informāciju par ārpakalpojuma izmaksām e-pasta uzturēšanai sniedza 44 pašvaldības.
- ³⁰ Vērtējuma kritēriji – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldībās izmantotā e-pasta sistēma un tās uzturētājs (pašvaldības IKT darbinieks vai ārpakalpojumu sniedzējs).
- ³¹ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī esošais IKT atbalsta funkcijas nodrošināšanas veids pašvaldībā (centralizēta, daļēji centralizēta vai decentralizēta IKT atbalsta funkcijas nodrošināšana).
- ³² Vērtējuma kritēriji – revīzijas veikšanas brīdī esošais datortīkla un datortehnikas lietotāju pārvaldības veids pašvaldībā (centralizēta, daļēji centralizēta vai decentralizēta datortīkla un datortehnikas lietotāju pārvaldība) un datortehnikas lietotāja pieejas tiesību līmenis pašvaldībā (ierobežotas pieejas tiesības vai administratora tiesības).
- ³³ Attīstības plānošanas sistēmas likums.
- ³⁴ Labās prakses standarta IKT pārvaldībā *COBIT* 4.1. sadaļa PO 1. IT stratēģiskā plāna izstrāde.
- ³⁵ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī IKT attīstības plāna esamība pašvaldībās un IKT attīstības jautājumu iekļaušana citos pašvaldības attīstības dokumentos.
- ³⁶ Vērtējuma kritērijs – revīzijas veikšanas brīdī pašvaldībās esošais IKT izdevumu apjoms.
- ³⁷ *ITIL* standarta "*The Official Introduction to the ITIL Service Lifecycle*" 6. nodaļas "*Service Transition – preparing for change*" sadaļa "*6.1 TRANSITION PLANNING AND SUPPORT*".
- ³⁸ *ITIL* standarta "*The Official Introduction to the ITIL Service Lifecycle*" 6. nodaļas "*Service Transition – preparing for change*" sadaļa "*6.1 TRANSITION PLANNING AND SUPPORT*".
- ³⁹ Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma (likuma nosaukums redakcijā no 01.01.2013.) 3.panta 1.punkts.
- ⁴⁰ Likuma „Par pašvaldībām” 14.panta otrās daļas 3. un 6. punkts.
- ⁴¹ 2019.gada Valsts kontroles lietderības revīzija “Vai valsts pārvaldē tiek noteikta vienota IKT infrastruktūras pārvaldība, lai nodrošinātu tās efektīvu izmantošanu?”.
- ⁴² Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums (spēkā no 23.06.2020., pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apdzivoto-vietu-likums>).